

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

2. AUGUSTĀ

Nr. 31 (446)

V. I. LEŅINS

Partijas Rīgas pilsētas aktīva sapulce

30. jūlijā Latvijas PSR Valsts operas un baleta teātrī notika Padomju Savienības Komunistiskās partijas piedesmitajai gadadienai veltīta partijas Rīgas pilsētas aktīva sapulce.

Latvijas KP CK sekretars b. Peļše partijas pilsētas aktīva sapulcē nolasi referātu «Padomju Savienības Komunistiskās partijas piedesmit gadā».

Biedrs Peļše raksturoja KSDSP Otrā kongresa vēsturisko nozīmi un slaveno cīņas ceļu, ko Padomju Savienības Komunistiskā partija nostāigājusi piedesmit gados.

Pēc referāta sākās debātes. Pirmais runāja Latvijas KP Staļina rajona komitejas sekretars b. Spalva.

— Padomju Savienības Komunistiskās partijas piedesmitajai gadadienai, — saka b. Spalva, — visu padomju tautas dzīvi teizmē nemītīga, varena komunistiskās celtniecības augšupeja, mūsu Dzimtenes darbaļaužu kultūras un labklājības pieaugums. Mūsu partija, kas piedesmit gados paveikusi slaveno cīņas un uzvaru ceļu, ir varena, vienota un cieši sakļauta ap PSKP Centrālā Komiteju.

Pensionārs b. Sproģis, Padomju Savienības Komunistiskās partijas biedrs

kopš 1902. gada, dalīdamies savās atmiņās, stāstīja, kā latviešu proletariats Komunistiskās partijas vadībā varonīgi cīnījās par darbaļaužu brīvību un laimi. Biedrs Sproģis aicināja jauno paaudzi sekot veco bolševiku piemēram; kurl pašreizējā cīņā par Komunistiskās partijas dižo ideju uzvaru.

Rīgas Vagonu rūpnīcas stachanovietis komunist b. Abiks pastāstīja, ka jubilejas dienās rūpnīcas kolektīvs ar jaunu spēku izvērs socialistisko sacensību par ražošanas gada plāna izpildi pirms termiņa.

— Mūsu dārgās Komunistiskās partijas vadībā, — sacīja b. Abiks, — mēs droši raugāmies nākotnē. Mūsu rūpnīcas strādnieki uzdevuši man paziņot, ka viņi visus savus spēkus veltīs komunisma uzcelšanai mūsu zemē.

Komjaunatnes Rīgas pilsētas komitejas sekretars b. Dzjubanovs apliecināja, ka komjaunatne bija, ir un vienmēr būs Komunistiskās partijas uzticīgais palīgs.

Profesors R. Peļše, PSKP biedrs kopš 1898. gada, teica, ka viņa paaudzes laikā Komunistiskā partija nogājusi slaveno ceļu, cīnīdamās par

strādnieku šķiras lietu. So cīņu vainagojušas pasaulvēsturiskas uzvaras. Uzticīgiem Leņina un Staļina dižajiem norādījumiem, mums kā acuraugs jāsargā partijas vienība, vēl vairāk jānostiprina partijas nesaraucjamās saites ar tautu, jāaudzina komunisti un visi darbaļaudis revolucionārās kritikas un paškritikas garā, leaudzinot viņiem augstu politisko modrību un nesamierinātību cīņā pret leksējiem un ārējiem ienaidniekiem.

Debatēs piedalījās partijas Proletarietu rajona komitejas sekretars b. Bambītis, Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Vēstures un materiālās kultūras institūta direktors b. Strazdiņš un citi. Lielu vērību sapulcē veltīja jautājumiem par ideoloģisko darbu partijas pilsētas organizācijā.

Vienbalsīgi pieņemtā rezolūcijā partijas aktīva sapulce apsolija PSKP Centrālajai Komitejai, ka partijas Rīgas pilsētas organizācija un visi Padomju Latvijas galvaspilsētas darbaļaudis visus savus spēkus veltīs komunisma uzcelšanai mūsu zemē.

Sapulces beigās nodziedāja partijas himnu Internacionāli.

Partijas vadībā

Pagājuši piedesmit gadī kopš KSDSP II kongresa — Padomju Savienības Komunistiskās partijas nodibināšanas dienas. PSKP Centrālās Komitejas Propagandas un agitācijas daļas publicētajā dokumentā «Padomju Savienības Komunistiskās partijas piedesmit gadā» dots izsmeljošs pārskats par mūsu zemes darbaļaužu slavenā avangarda darbību pusgadsmā ilgā laika posmā. Piedesmit gadī! Pasaulē nav otras tādas partijas, kas tik īsā laikā būtu tik daudz paveikusi savas zemes strādnieku šķiras, visas tautas labā. Vēl vairāk: Padomju Savienības Komunistiskās partijas cīņām un uzvarām ir izšķirēja nozīme visas cilvēces likteņos.

Lai nenomaldītos, jāuzņem pareizs virziens jau pirmos soļus sperot, un arī turpmākajā gaitā jāprot orientēties vissarežģītākajos apstākļos. Leņina cīņā KSDSP II kongresā pret visāda velda oportunistiem, par kaujinieciskās, revolucionārās, jauna tipa partijas radīšanu bija cīņa par to, lai Krievijas proletariātam jau pašā cīņas sākumā būtu nospraustas nemaldīgas ceļa zīmes sava vēsturiskā uzdevuma piepildīšanai.

II kongress, kā zināms, vēl neatrisināja visus jautājumus, taču virziens tika uzņemts pareizi; kongresa pieņemtā programma radikāli atšķīrās no Rietumu veco socialdemokrātisko partiju programām, paredzot konsekvēnti revolucionārus mērķus līdz pat kapitalisma gāšanai un proletariāta diktatūras nodibināšanai.

Daudzi turpmākie gadī ir varonīga, pašreizējā cīņa par šo mērķu piepildīšanu. Stingri pieturoties pie marksisma mācības, radoši papildinot un attīstot to tālāk, partija Leņina vadībā pārvarēja visus un visādus šķēršļus, sagrāva daudzus un dažādu ienaidniekus, un, kad pēc carisma gāšanas meņsevisistiskie kapitulantī mēģināja legalvot, ka Krievijā nav tāda spēka, tādas partijas, kas viena pati varētu uzņemties atbildību par tautas turpmāko likteni, Leņins, dibinoties uz leprlekšējās cīņas gūto pieredzi un uzdevumu skaidru izpratni, paziņoja:

— Ir tāda partija!

Sie drosmīgie vārdi sacīti 1917. gada jūnijā. Pēc četriem mēnešiem notika Lielā Oktobra socialistiskā revolūcija, pavēstot jaunas eras sākumu cilvēces vēsturē. Komunistiskās partijas vadībā Krievijas darbaļaudis padzina muļžniekus un kapitalistus un nodibināja padomju iekārtu. Tika iznīcināts gadsimtu laists — cilvēku ekspluatācija, pavērs brīvas un lalmīgas dzīves iespējas miljzīgas zemes darba tautas miljonu masām.

Visi mūsu turpmākie sasniegumi — Komunistiskās partijas gudrās un tālredzīgas politikas rezultāts. Partijas vadībā sakāvam visus ienaidniekus, kas gan ar ieročiem rokās no ārienes, gan ar kaiteciskā darbību no iekšienes mēģināja nostāties mūsu ceļā. Pildot partijas izstrādātos plānus, uzcelta varena industrija un kolektīva lauksaimniecība, kas mūs nodrošina ar visu dzīvei nepieciešamo; radīta krāšņa socialistiskā kultūra. Likvidējot sociālo un nacionālo nevienlīdzību, nodibināta padomju tautu cieša draudzība, kas ir padomju iekārtas pamatu pamats. Visa tā rezultātā Padomju Savienība — mūsu Dzimtene — kļuvusi par varenāko lielvalsti pasaulē, kur cilvēkam nodrošinātas visas iespējas strādāt, radīt materiālās un gara vērtības sev un nākamajām paaudzēm par labu.

Mūsu partijas spēks ir tās ciešajās saitēs ar tautu; mīlestības un pateicības vārdos, kas ar sevišķu spēku izskanēja šīs jubilejas dienās, izpaudās padomju tautas bezgalīgā uzticība partijai. Savukārt partija vēleiz apliecināja, ka tai nav citu interešu kā vien tautas intereses. «Gādība par padomju cilvēka labklājību, par visas padomju tautas uzplaukumu, — teikts dokumentā «Padomju Savienības Komunistiskās partijas piedesmit gadā», — mūsu partijai ir likums».

Rūpējoties par visas mūsu dzīves attīstību, Komunistiskā partija visā savā pastāvēšanas laikā ārkārtīgu uzmanību veltījusi literatūrai un mākslai, tās darbiniekiem. Balstoties uz Leņina tezi par divām kulturām — progresīvo un reakcionāro — katrā buržuāziskajā naciā, partija vēl pirms Oktobra revolūcijas daudz darija, lai atbalstītu un attīstītu visu labāko, gaissāko tālāka Krievijas tautu literatūru, mākslu, zinātne. Si ģenialā teze, ka arī daudzi Leņina izteicieni par atsevišķiem darīrades darbiniekiem, bet it īpaši vairāki raksti par L. Tolstoja lomu Krievijas revolūcijas likteņos, dod mums nemaldīgu mērāuklu pagātnes kultūras mantojuma novērtēšanā. Vadoša nozīme līdz šai dienai ir Leņina vēl 1905. gadā rakstā «Partijas organizācija un partijas literatūra» izvirzītajam mākslas partiskuma principam. Atcerēsimies arī, ar kādu mīlestību un rūpēm par lielā proletariāta rakstnieka nākotni partija, personīgi Leņins un vēlāk Staļins audzināja Maksimu Gorkiju, norādot uz viņa kļūdām, cildinot viņa dalīrades panākumus. Partijas audzēknis ir arī padomju laikmeta talantīgākais dzejnieks Vladimirs Majakovskis.

Sākot ar padomju varas pirmajiem gadiem, literatūras un mākslas attīstība pastāvīgi ir partijas uzmanības centrā. Vēl pilsoņu kara gados, kad visus spēkus vajadzēja snsprindzināt kontrrevolūcijas un ārzemju intervences sakāvei, partijas Centrālā Komiteja, tās vadītāji llelu vērību veltīja jaunas kultūras izveidošanai, literatūras un mākslas jautājumiem. Katrā turpmākā mūsu Dzimtenes pastāvēšanas posmā Komunistiskā partija pieņēmusi svarīgus lēmumus literatūras un mākslas jautājumos, kuros noskaidroti socialistiskā realisma metodes pamatprincipi, norādīti dalīrades darbinieku uzdevumi, sniegta darbības programma.

Paša pēdējā laikā, posmā pēc Lielā Tēvijas kara, šīs partijas rūpes radušās izpausmī gan Centrālās Komitejas lēmumos par literatūras, muzikas, teatra un kinomākslas svarīgiem jautājumiem, kuros, pasvitrojot literatūras un mākslas milzīgo sabiedriski audzinošo nozīmi, atsegti trūkumi un to cēlopi, norādīti konkrēti trūkumu novēršanas ceļi, — gan partijas preses rakstos, kuros tika sagrāuta «viens plūduma» teorija literatūras zinātnē un kritikā, kosmopolitisma uzskati teatra kritikā, buržuāziskā nacionālisma izpausme dzejā, «bezkonfliktu» teorija dramaturģijā.

Šis pastāvīgās gādības rezultātā mūsu zemē izveidojusies daudzveidīgi krāšņa, talantīga, visprogresīvākā pasaulē literatūra un māksla — socialistiska satūrā, nacionāla formā.

Llelu ieguldījumu visu dalīrades nozaru tālākā attīstībā devis partijas XIX kongress, it īpaši noskaidrojot būtiski svarīgo tipiskuma problēmu, ko Centrālās Komitejas pārskata referātā sniedza G. M. Majenkovs. Izrādījās, ka tieši ar šīs problēmas nepareizu, vulgāru izpratni saistīta virkne trūkumu, kas vēl līdz šim sastopami gan literatūrā, gan tēlotājs mākslā, gan muzikā un traucē šals dalīrades nozārē radīt idejiski un mākslinieciski augstvērtīgus darbus. Kongress izvirzīja uzdevumu drosmīgi atsegt dzīvē notiekošās cīņas dialektiku, attēlot īstenību tās revolucionarajā attīstībā, veicinot jaunā uzvaru, ar nesaudzīgu satīras uguni iznīcinot, izdedzinot visu, kas traucē mūsu virzīšanos uz priekšu, uz komunismu.

Padomju literatūras un mākslas darbinieku goda pilns pienākums mobilizēt visus sava talanta spēkus šo uzdevumu sekmīgai izpildīšanai. Taču jāsaaka, ka latviešu padomju rakstnieki un mākslinieki pagaidām vēl ļoti kūrī realizēt partijas izvirzītās prasības, bet radošās savienības ļoti maz dara, lai aktivizētu viņu dalīradi. Mūsu literatūrā un mākslā sevišķi jūiams padomju laikmeta cilvēka, īpaši komunistā, partijas darbinieka spilgti izteikta tēla trūkums. Pārāk lēni attīstās satīra — šis varenais ierocis cīņā pret kapitalisma paliekām cilvēku apziņā, pret visiem un visādiem trūkumiem un slimīgām parādībām, kas vēl saglabājušās mūsu sabiedrībā.

Latviešu padomju literatūras un mākslas darbinieki jau ne reizi apliecinājuši savu uzticību partijai, pildot tās norādījumus ejot kopsoli ar partiju, ceļot savu idejisko un māksliniecisko līmeni, ar savu dalīradi palīdzot partijai audzināt mūsu tautu komunisma garā. Nav šaubu, ka, partijas vadītī, mācīdī un audzinātī, viņi godam veiks arī tos uzdevumus, kas literatūras un mākslas priekšā nostāties laikmetā, kad notiek pāreja no socialisma uz komunismu. So uzdevumu izpildei tad arī veltījami visi mūsu spēki, visa mūsu radošā enerģija.

Partijas vadībā — uz tālāku, krāšņu padomju daudz nacionālās literatūras un mākslas uzplaukumu, uz kultūras pārpilnību mūsu zemē!

Padomju Savienības Komunistiskās partijas piecdesmit gadi

(Sakarā ar KSDSP II kongresa 50. gadadienu)

A. PELŠE,
LKP CK sekretārs

Priekš piecdesmit gadiem, 1903. gada 30. jūlijā, ārzemēs slepeni sanāca KSDSP Otrais kongress, kurā nodibināja Krievijas socialdemokrātisko strādnieku partiju, līka pamatus bolševismam kā jaunas politiskās domas virzienam un jauna tipa politiskai partijai.

Mūsu partija radās īpatnējos apstākļos, kas atšķiras no tiem, kuros nodibinājušās Eiropas strādnieku kustības vecākās partijas.

XX gadsimta sākumā, kad pasaulē kapitalisms sasniedza savu augstāko un pēdējo, imperialistisko attīstības stadiju, acīm redzami atklājās tā vecuma nespeka pazīmes, kapitalisma pretrunas saasinājās līdz augstākajai pakāpei un proletariāta revolūcija kļuva par tiešas prakses jautājumu.

Krievijā tai laikā bija visu imperialisma pretrunu mezgla punkts, visnecilvēciskāko un visbarbariskāko kapitalistisko, koloniālo un militāri feudālo spaidu perēklis. Darbā laudis strauji, auga pašutums, brieda revolucionāra eksplozija, kam bija jāsādraga cara patvaldība un jānīcina kapitalistiskā iekārta. Krievijā ātri nobrieda reālais spēks, kas spēj realizēt šo eksploziju, gāzt ekspluatatoru šķiru kundzību un izskirt imperialisma pretrunas revolucionārā ceļā. Šāds spēks bija pasaulē pats revolucionārākais Krievijas proletariāts, kam bija tik varens sabiedrotāis kā revolucionārā zemniecība.

Uz rūpnieciskās krīzes fona, kura izvērtās Eiropā XIX gadsimta beigās, Krievijā 1900.—1903. gados kā varena straume uzplūda revolucionārā strādnieku kustība. Mīnēsīm tikai slaveno „Obuchovas aizstāvēšanu” — Pēterburgas Obuchovas rūpnīcas strādnieku cīņu, Batumas strādnieku lielos streikus un demonstrācijas 1902. gadā, streiku Rostovā pie Donas 1902. gadā utt.

Roku rokā ar visas Krievijas proletariāta cīņā pret saviem ekspluatatoriem ar cara patvaldību cēlās arī Latvijas strādnieki. Pēc nepilnīgiem datiem laikā posmā no 1901. līdz 1904. gadam Latvijā streikos piedalījās ap 43 tūkstoš strādnieku, t. i., ievērojami vairāk nekā iepriekšējos piecos gados.

Rīgas strādnieki atzīmēja 1903. gada 1. Maija dienu ar plašām masu sanāksmēm, izliekot daudzās vietās sarkanus karogus. 1903. gada augustā notika Rīgas socialdemokrātiskās organizācijas organizēta atklāta politiska demonstrācija pie Daugārpils stacijas, kur izvadīja uz izsūtīšanu trimdā notiesātus biedrus. Nākamajā, 1904. gada revolucionāro notikumu kronikā Latvijā atzīmējama vēl lielāka revolucionārās strādnieku kustības augšupeja.

Revolucionārā strādnieku kustība Krievijā iedvesmoja un sacēla cīņai arī zemniecību. 1902. gada pavasarī un vasarā Ukrainā (Poltavas un Čarkovas guberņā) un Pievolgā plaši izvērtās brāzmaina revolucionārā zemnieku kustība, kas bija vērsta pret muizniekiem. 1903. gada rudenī vietējo socialdemokrātisko organizāciju vadībā vācu baronu muizās Kurzēmē — Grobiņā un Talsu apriņķī — izvērtās laukstrādnieku kustība.

Tātad XX gadsimta sākumā Krievijā iekustējās plašas darbaļu masas, vērdamas savu naidu pret nīsto patvaldniecisko iekārtu. Strādnieku šķiras un darbaļu cīņa, ko toreiz vadīja tikai atsevišķas nošķirtas vietējās socialdemokrātiskās organizācijas, ieguva aizvien asāku politisku raksturu. Politiskā atmosfēra valstī sakarsa.

Augošā strādnieku kustība Krievijā dīķēja XX gadsimta sākumā nepieciešamību radīt revolucionāru marksistisku partiju, kas spēj šo kustību vadīt.

Bija ne mazums gatavu paraugu, pēc kuriem toreiz varētu nodibināt strādnieku šķiras partiju Krievijā. Eiropā jau sen pastāvēja II Internacionālās socialistiskās partijas. Taču šīs partijas, kas bija radušās kapitalisma augšupejas posmā, kapitalisma samērā mierīgas attīstības apstākļos un darbojās, buržuāziski demokrātiskām brīvībām pastāvēt, bija saindētas ar oportunismu, izvirta, pielāgojās mierīgai parlamentārai darbībai, baidījās no revolūcijas.

V. I. Lēņins atmata Eiropas oportunistisko partiju gatavos paraugus un izvirzīja prasību nodibināt jauna tipa partiju, patiesi marksistisku, īsteni revolucionāru sociālās revolūcijas un proletariāta diktatūras partiju.

Lai nodibinātu revolucionāru marksistisku partiju, kas ar savu idejisko bruņojumu un kaujiniecisko organizētību spētu vadīt strādnieku šķiras cīņu sākumā par carisma gāšanu un pēc tam par socialistiskās revolūcijas uzvaru, vajadzēja sadragāt sīkburžuāzisko nārdniecisma ideoloģiju, kas lēma masas pasivitātei, vajadzēja atmāskot „legālos marksistus”, kuri izkroploja marksismu un pielāgoja to buržuāzijas interesēm, vajadzēja sakaut bernštēnismu sludinātājus — „ekonomistus”, kuri vērsās pret revolucionārās proletariāta partijas nodibināšanu, pret socialistiskās apziņas ienešanu stichiskajā strādnieku kustībā un izplatīja Krievijā starptautiskā oportunisma idejas.

Šos uzdevumus apņēmās veikt V. I. Lēņins. Viņa ģenjijs pārvarēja visas grūtības, viņa gigantiskās pūles nodibināt partiju vainagojās ar spožiem panākumiem.

Lēņins uzskatīja, ka marksistiskās partijas dibināšana jāsāk ar kaujinieciska politiska Viskrievijas laikraksta organizēšanu. Šim laikrakstam jānotīra ceļš uz partijas dibināšanu no tiem ideoloģiskajiem sāpjiem, kādus strādnieku kustībā ienesuši oportunisti. Lēņina noorganizētais un vadītais laikraksts „Iskra” lieliski izpildīja šos uzdevumus. Cīnāmās pret „ekonomistu” ideoloģisko un organizatorisko oportunismu, lēņiniskā „Iskra” sagatavoja visus nepieciešamos apstākļus, lai nodibinātu revolucionāru marksistisku partiju ar skaidri marksistisku programmu, revolucionāru taktiku, vienotu gribu un tēraudcietu disciplīnu.

KSDSP Otrā kongresa galvenais uzdevums bija nodibināt revolucionāru marksistisku strādnieku šķiras partiju Krievijā pēc Lēņina izvirzītajiem programmas un organizatoriskajiem principiem.

Pret visām lēņiniskās „Iskras” izstrādātajām programmas pamattezēm kongress asi nostādīja oportunistiskie elementi. Neizvirzot sev uzdevumu gāzt kapitalismu, viņi mēģināja apstrīdēt marksisma pamattezi un neuzņemt programmas punktu par proletariāta diktatūru. Ceļot iebildumus pret proletariāta diktatūras ideju, viņi cildināja buržuāzisko demokrātiju un, tāpat kā patlaban labējo socialistu līderi, izkroploja to patiesību, ka buržuāziskā demokrātija nozīmē buržuāzijas diktatūru, demokrātiju ekspluatatoriskajam mazākumam un demokrātijas iznīcināšanu darbaļu vairākumam.

Lēņins kategoriski un nelokāmi aizstāvēja tezi par proletariāta diktatūru. Tādējādi pirmo reizi starptautiskās strādnieku kustības vēsturē pēc Marksa un Engelsa nāves pieņemta programma, kurā kā pamatzinātnis izvirzīta cīņa par proletariāta diktatūru.

Viens no svarīgākajiem programmas jautājumiem bija jautājums par proletariāta sabiedrotājiem revolūcijā. Atkarībā no tā, kam sekos zemniecība — buržuāzijai vai proletariātam — izšķirās revolūcijas liktenis. Oportunisti noliedza zemniecības revolucionāro lomu un proletariāta spēju vest to sev līdz. Tāpēc kongress viņi vērsās pret prasību uzņemt zemnieku jautājumu programā, pret iskriešu agrāro programmu.

Izvirzīdams uzdevumu cīnīties par proletariāta diktatūras uzvaru, Lēņins uzsvēra strādnieku šķiras sabiedrotās — zemniecības revolucionārās cīņas izcilo nozīmi. Viņš norādīja, ka proletariāts pārvilks zemniecību revolūcijas pusē un proletariāts savas partijas vadībā izolēs liberālo buržuāziju un panāks hegemoniju revolūcijā. Lēņins panāca, ka partijas programā uzņēma revolucionāri demokrātiskās prasības zemnieku jautājumā; ar to vienam no svarīgākajiem partijas stratēģijas jautājumiem bija nodrošināts pareizs atrisinājums.

Diskusijā par programmu kongress izvērtās principālā cīņā nacionālajā jautājumā. Partijas programmu nacionālajā jautājumā Lēņins pamatoja uz idejas par proletariāta internacionālismu, dažādu tautību proletariātu un pūproletariātu tuvināšanos un vienotību kopīgajā revolucionarajā cīņā par muiznieku un buržuāzijas varas gāšanu. Programma prasīja nāciju pilnīgu līdztiesību, prasīja atzīt visu valsts sastāvā ietilpstošo nāciju pašnoteikšanās tiesību, Lēņins katego-

riski nostādīja pret bundistiem un polu socialdemokrātiem, kuri cēla iebildumus pret nāciju pašnoteikšanās punkta uzņemšanu programā, viņš aizstāvēja proletariāta internacionālisma principu un vērsa iznīcinošu triecienu pret buržuāziski nacionālistiskajām tendencēm.

Otrais kongress pieņēma programmu, ko bija izstrādājis lēņiniskā „Iskra”. Uz šīs programmas pamata, uz tās marksistisko tezu bāzes partija nosacīja savas praktiskās darbības līniju visos revolucionārās cīņas posmos līdz pat 1919. gadam, kad partijas VIII kongress pieņēma jaunu programmu.

Jautājums par partijas Statutiem izraisīja kongresā vēl asāku cīņu. Diskusijā par Statutiem oportunisti iestājās par tādu partiju, kas nodēvētu nevis revolucionarajai cīņai par proletariāta diktatūru, bet reformistiskai darbībai buržuāziskās demokrātijas apstākļos.

Domstarpības par Statutu pirmo paragrafu koncentrējās jautājumā, vai partijas biedram jādarbojas kādā partijas organizācijā, vai tas var arī nedarboties kādā partijas organizācijā. Kamēr Lēņins uzskatīja, ka ikvienam partijas biedram obligāti jābūt kādā partijas organizācijā, nedarboties tajā un tātad nepakļaušies partijas disciplīnai, Lēņins un viņa domubiedri aizstāvēja marksistiskās pamattezes par partiju kā apzinīgu, organizētu strādnieku šķiras priekšpulku, kas bruņots ar revolucionāro teoriju, zina sabiedrības attīstības un šķiru cīņas likumus un izmanto revolucionārās kustības pieredzi. Tika atdaugsti apzinīga un organizēta, sakļauta un centralizēta partija, kam ir vienota griba, spēj vest strādnieku šķiru uz uzvaru un sekmīgi vadīt tās cīņu par varas iegūšanu.

Lēņina izstrādātie vadības principi un partijas dzīves stingrās normas prasīja nelokāmi ievērot partijas Statutus, konsekventi realizēt demokrātiskā centralisma principus, visiem līdzekļiem attīstīt partijas ierindas biedru aktivitāti, kolektīvi apspriest partijas dzīves svarīgākos jautājumus. Partijas organizāciju un visas partijas normāla darbība, kā mācīja Lēņins, iespējama tikai, stingri ievērojot vadības kolektivitātes principu, kas nodrošina partiju pret nejausības un vienpusības elementiem pieņemamajos lēmumos.

Iskriešu šķelšanās rezultātā kongress ar balsu vairākumu pieņēma Statutu pirmo paragrafu oportunistiskajā Martova formulējumā, bet jau nākamais, trešais partijas kongress atmata šo formulējumu un pieņēma lēņinisko redakciju.

KSDSP Otrā kongresa vēsturiskā nozīme ir tai apstākli, ka nodibinājās patiesi marksistiska partija. Balstoties uz Lēņina izstrādātajiem ideoloģiskajiem, organizatoriskajiem, politiskajiem (taktiskajiem) un teoretiskajiem partijas pamatiem, mūsu partija tika sagatavota proletariāta cīņas vadīšanai.

No nelielas politiskās bolševiku lēņiniskās grupas, kas bija izveidojusies KSDSP Otrajā kongresā, mūsu partija pārvērtās par varenu spēku, kas noveda Krievijas strādnieku šķiru pie varas un socialisma uzvaras. Padomju Savienības Komunistiskā partija, kurā ietilpst miljoni biedru, tagad ir padomju tautas virzītājs un vadītājs spēks komunisma celtniecībā.

Visā savā slavas apdvestajā vēsturē Komunistiskā partija ir cīnījies par proletariāta vitalitātes interesēm, par visu vienkāršo cilvēku, darbaļu brīvību un laimi.

Vēsturē nav zināma tāda politiska partija, kas tik daudz darījusi tautas labā kā komunistu partija.

Komunistiskā partija ir tuva un mīla plašajam darbaļu masām. Ar savu pašizliedzīgo kalpošanu masām Padomju Savienības Komunistiskā partija ir ieguvusi tautas mīlestību un uzticību.

Neizsīkstošs mūsu partijas spēka

avots ir tās sakari ar masām. Būdamā strādnieku šķiras priekšpulks, cīņas avangards, partija nekad nav zaudējusi ciešos sakarus ar masām. Tā vienmēr uzklāsa darbaļu balsi un ievēro viņu aktuālās prasības.

Izcils apstāklis, kas nodrošinājis mūsu partijai bezgala daudz panākumu, ir tas, ka partija bruņota ar progresīvu zinātnisku teoriju — marksismu-lēņinismu. Marksisma-lēņinisma spēks ir tai apstākli, ka šī zinātne, ko radījuši Marks, Engels, Lēņins un Staļins, pareizi atspoguļo sabiedrības materiālās dzīves attīstības prasības un tāpēc spēj iekustināt plašās tautas masas, lai gāztu savu laiku nodzīvojušos sabiedrības spēkus, kas kavē virzīšanos uz priekšu. Marksisms-lēņinisms paver darbaļaudīm sabiedrības attīstības perspektīvu, nostiprina ticību mūsu lietas uzvarai, ceļ partijas kadru un plašo masu politisko modrību. Lūk, kāpēc partija vienmēr vēltījusi un vēlti sevišķu uzmanību ideoloģiskajam darbam, marksisma teorijas attīstībai, tālākai izveidei un propagandai, darbaļu komunistiskajai audzināšanai.

Savā varonīgajā cīņā par strādnieku šķiras interesēm mūsu partija ir uzvarējusi un uzvar tāpēc, ka tā ar vislielāko stingrību un konsekventi sargājusi un sarga savu rindu vienotību. Šī vienotība balstās uz revolucionārās politikas pamata un realizējas principālajā cīņā par lēņinisma idejām. Partijas tēraudcietā vienotība vienmēr bijusi un patlaban ir galvenais priekšnoteikums partijas spēkam, neuzvaramībai un varenībai.

Raksturīga īpatnība mūsu partijas attīstībā ir tā, ka partija vienmēr drosmīgi un noteikti atklājusi trūkumus savā darbā, kritiskā un paškritiskā smelšanās jaunū enerģiju un spēku turpmākajai cīņai par komunisma uzvaru. Paškritika un sevišķi kritika no apakšas ir varens mūsu attīstības virzītājs spēks, galvenais līdzeklis, ar kuru palīdzību partija cīnījies un cīnās, lai pārvarētu trūkumus mūsu darbā. XIX kongresa pieņemtie partijas Statuti uzliek katram partijas biedram pienākumu „attīstīt paškritiku un kritiku no apakšas, atklāt trūkumus darbā un censties tos novērst, cīnīties pret ārisku spīdumu un aizraušanos ar panākumiem darbā”.

Visa Komunistiskās partijas vēsture ir apstiprinājusi tās politikas pareizību.

Sekojojot mūsu partijas politikai, padomju tauta ir pārvērtusi mūsu zemes seju, radījusi spēcīgu socialistisku industriju un ievirzījusi socialistiskās attīstības gultnē laukus, pācēlus nepieredzētos augstumos savas Dzimtenes kultūru.

Realizējot lēņiniskā staļiniskā nacionālo politiku, mūsu partija iznīcinājusi Krievijas tautu nacionālo apspiestību un nesatiecību. Visas mūsu Dzimtenes nācijas tagad ir sakļautas vienotā brāļu saimē. Tautu draudzība ir dziļens padomju sabiedrības virzītājs spēks.

Visa mūsu partijas iekšējā un ārējā politika vienmēr ir atbildusi un atbilst tautas vitalitātes interesēm. Tautas interesēs tagad realizē galvenos PSKP XIX kongresa izvirzītos uzdevumus, pakāpeniski pārējot no socialisma uz komunismu, nepārtraukti ceļot sabiedrības materiālo un kultūras līmeni, audzinot sabiedrības locekļus internacionālisma un brālīgu sakaru nodibināšanas garā ar visu zemju darbaļaudīm, visiem līdzekļiem stiprinot padomju Dzimtenes aktīvo aizsardzību pret tās ienaidnieku agresīvo rīcību.

Ikviena padomju cilvēka sirdi iepriecina tas, ka partija iekšējā politikā uzskata par vienu no saviem galvenajiem uzdevumiem arī turpmāk nemitīgi gādāt par padomju cilvēku pastāvīgi augošu prasību maksimālu apmierināšanu.

Katra mūsu zemes darba cilvēka sirdi iepriecina tas, ka ārējā politikā partija cenšas nosargāt padomju tautas mierīgo darbu, saglabāt mieru un nepielaut jaunu karu.

Visa pusgadsimta ilgā PSKP vēsture ir rādījusi, cik izcili svarīga nozīme ir Lēņina izstrādātajiem partijas vadības principiem un partijas dzīves normām. Partija māca kon-

sekventi realizēt dzīvē šos partijas celtniecības likumus, stingri ievērot partijas augstāko principu — vadības kolektivitāti.

Propagandas darba praksē jāizskauz nepareizais, nemarksistiskais apgaismojums, kāds dots jautājumam par personības lomu vēsturē, pauzot marksisma-lēņinisma garam svešu, idealistisku personības kulta teoriju. Personības kulta ir pretrunā ar vadības kolektivitātes principu, noved pie partijas lomas pazeminājuma, tās vadošā centra noniecinājuma, partijas biedru masas un padomju tautas radošās aktivitātes nomākšanas.

Partija uzskata, ka tikai Centralās Komitejas kolektīvā pieredze, kolektīvā gudrība, kas balstās uz marksisma-lēņinisma teorijas zinātniskā pamata un vadošo kadru plašās iniciatīvas, nodrošina pareizu partijas un valsts vadību, partijas rindu nesatricināmu vienotību un sekmīgu komunisma celtniecību mūsu zemē.

Atzīmējot PSKP 50. gadadienu, ar lielu gandarījumu varam uzsvērt, ka latviešu strādnieku šķiras revolucionārās cīņas un uzvaru ceļā cieši saistīts ar varenās Padomju Savienības Komunistiskās partijas cīņu un uzvarām.

Būdamā ilgu gadu organizatoriski saistīta ar Lēņina nodibināto revolucionāro marksistisko Krievijas socialdemokrātisko strādnieku partiju, revolucionārā latviešu socialdemokrātija pāņēmusi tās pieredzi, mācījusies no tās vadības prasmi. Komunistiskās partijas vadībā kopā ar visas Krievijas darbaļaudīm Latvijas strādnieku šķira ir cīnījies pret carismu un kapitalismu. Ar neatslābstošu interesi lielais Lēņins vienmēr sekojis latviešu proletariāta revolucionarajai cīņai un sniedzis nenovērtējamu palīdzību Latvijas komunistiem viņu revolucionarajā darbībā.

Sekojojot Padomju Savienības Komunistiskās partijas gudrajai politikai un izmantojot lielās krievu tautas brālīgo palīdzību, latviešu tauta neatlaidīgas revolucionārās cīņas gaitā 1940. gadā spēja salauzt nacionālistiskās buržuāzijas kundzību, nodibināt padomju varu, iestāties lielajā padomju tautu saimē un tādējādi pavērt ceļu uz laimīgu, prieka pilnu dzīvi. Ar savu pastāvīgo uzmanību un gādību PSKP CK nodrošinājusi Padomju Latvijas tautas saimniecībai strauju augšupeju, kultūrai — krāšņu plauksmi un latviešu tautas labklājībai — nemitīgu celšanos.

Atzīmējot pasaulvēsturiskās uzvaras, kādas padomju tauta guvusi Padomju Savienības Komunistiskās partijas vadībā, nevar noklusēt lielos trūkumus mūsu republikas partijas organizācijas darbā. Rūpniecībā nav panākts, lai visi uzņēmumi izpildītu valsts plānus. Lielā mērā tas izskaidrojams ar to, ka partijas organi pietiekami neveda rūpniecību un pietiekami nekontrolē saimniecisko darbību. Lielī trūkumi ir republikas lauksaimniecības attīstībā. Mums vēl ir atpaliekoši kolhozi. Arī šie trūkumi jāizskaidro ar partijas organu nepietiekamu darbu.

Partijais iekšējais darbs kā pilsetās, tā arī uz laukiem daudzus gadījumus ir nolaists; bieži lieto administrēšanas metodes un pārkāpj partijas iekšējās demokrātijas principus. Ļoti daudz trūkumu ir arī partijas propagandā. Visi šie lieli trūkumi republikas partijas organizācijā jānovērš vistuvākajā laikā.

Kritiski vērtējot katru savu darbības soli, pilnīgi apgūstot dižās Padomju Savienības Komunistiskās partijas pusgadsimta laikā uzkrāto pieredzi, precīzi izpildot partijas Centralās Komitejas norādījumus un direktīvas, partijas organizācija Latvijā novērsis trūkumus savā darbā un mobilizēs visus latviešu tautas spēkus, lai veiktu grandiozos komunisma celtniecības uzdevumus, kādus izvirzījis PSKP XIX kongress.

Savas mīļotās Komunistiskās partijas vadībā, cieši sakļāvusies ap tās cīņas pārbaudīto karogu, padomju tauta veic savu diženo vēsturisko darbu. Partijas, valdības un tautas ciešā vienotībā mūsu zeme droši un noteikti turpina savu slavas pilno un uzvarām vainagoto komunisma celtniecības ceļu.

FR. ROKPELNIŠ

Uzvaru gadi

Pus gadusimts!...

Uz ciņu lauka

Vēl gājējs kauju pēdas rod:

— Te brāža piektā gada auka,

Tur — ozols, ložu izrobots.

Te strādnieks dziesmā vārdus auda,

Lai tie par īstenību kļūst:

— Uz ciņu mostiet, darbaļaudis!...

— Ši vergu valsts lai drupās grūst!...

Tur Lēpins. —

Rindās tēraudcietās

'Ar viņu tūkstoš pulki trauc,

Lai droši stātu ugunsvietā,

Kad Partija uz kauju sauc.

Un sabrūk vecās varas balsti,

Un nodun zemes plašums viss!

— Cēl taisnības un darba valsti

Sauc nemirstīgais Oktobris.

Pus gadusimts!...

Kur šodien skati:

Pār ciņu lauku dzīve dun.

Līkst dārzi. Viņo druvas platas.

Gail ēzēs nedzīstoša gūns.

Pus gadusimts!... It viss, kas dzīvē

Mums šodien varens, liels un skaists,

Ko veicam brāļu saimē brīvā —

Pauz slavu mūsu partijai.

Pēc sūru kauju ceļiem gariem

Viss zemes plašums darbā dim.

— Pār mums ar saviem purpurstariem

Lej saule dzīvības uguni.

Un, nemirstīgas gaismas skauta,

Kā tērauds cieta, vienota,

Uz lielo mērķi vadot tautu,

Iet Komunistu Partija!

PALDIES PARTIJAI

Pagājuši piecdesmit gadi, kopš pašā Padomju Savienības Komunistiskā partija, un visus šos ilgos gadus tā bijusi darbaļaužu uzticamākais draugs un skolotājs, kas mūs izprast dzīves procesus, sabiedrības attīstības likumus, saskatīt jaunās, topošās parādības. Šāda dzīves izpratne, marksistiski-lenīniskā dabas un sabiedrības parādību uztvere noderīga katram cilvēkam; sevišķi vajadzīga tā ir radošam darbiniekam, kas ar grāmatām, gleznām, skulptūrām, skandāliem vai skatuvē iemiesotiem tēliem rada paliekošas mākslas vērtības, iegulda savu tiesu padomju kultūras pūrā.

Mums, latviešu padomju māksliniekiem, partija palīdzējusi saprast, ka mākslas darbs būs pilnvērtīgs tikai tad, ja tā pamatā ir progresīva ideja — cīņa par cilvēces labāku nākotni. Agrāk māksla pie mums kalpoja nevis tautai, bet privilēģētai šķīrai, kas, tiekdamās pēc estētisma un pārsmalzinātības kā pēc pašmērķa, bija novedusi tēlotāju mākslu līdz absurdam, līdz dzīves īstenības izkropļošanai. Forma ir tikai līdzeklis, kas, kalpodams idejai, padara mākslas darbu pausto saturu uzskatāmāku. Tas, protams, uzliek māksliniekiem lielu atbildību un, līdz ar to, pienākumu radoši apgūt marksismu-lenīnismu.

Komunistiskā partija palīdzēja Padomju Latvijas tēlotājiem māksliniekiem izskaut formālisma paliekas, stingri nostāties uz socialistiskā realisma ceļa, pareizi atspoguļot mākslā padomju dzīves īstenību, parādīt komunisma celtnieka tēlu.

Mani jau sen saista jūra un tās laudis. Daudzas gleznas esmu veļtījis tieši šai temai, izceļot padomju cilvēkus — zvejniekus, jūrniekus, kas, cīnās ar stichiju, pakļauj dabu savai gribai. Latviešu padomju glezniecībā tikpat kā nemaz nav skarta jūras sporta tema. Par to esmu uzkrājis daudz iespaidu, novērojumu un domāju ierādīt tai vietu savā darbā, parādīt jūras sportistus, kas ar laiku izaugs par drosmīgu Padomju kara vai tirdzniecības flotes jūrnieku.

Komunistiskā partija, mācīdama mūs meklēt skaidrumu darba saturā, paver māksliniekiem jo plašas iespējas. Esmu pārliecināts, ka ar šīm idejām apaugotā māksla sasniegs cilvēces vēsturē vēl neredzētus augstumus.

Eduards Kalniņš,

Latvijas PSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks

Pār daudzceltūšu Koreju atausis pirmais miera rīts. Saskaņā ar pamiera noteikumiem pārtraukta kara darbība uz zemes, gaisā un jūras. Klusē lielgabali, minmetēji, ložmetēji un automāti, kas vēl pirms dažām dienām raidīja nāvējošas šaltis uz pretinieku pozīcijām. Pilsētu mieru vairs nešķēļ reaktīvo lidmašīnu derdzīgā rūkoņa, aviabumbu griezīgie svīpieni un eksploziju apdulinošie dārdi. Pirmās mierīgi gulētās nakts, pirmie vakari, kad logos atkal iemirdzējušies uguni, pirmās dienas, kad laudis brīvi pulcējas ielās. Tiesa, vēl laukam ierasts pacelt galvu pret debesīm — vai tas ir tīrs? Vēl ierasts vērtīgi uztvert katru, arī visvājāko rūkoņu — vai tas ir mūsējais? — Bet jaunie apstākļi jau rada jaunās rūpes, jaunās normas. No zemniecām iznākušie cilvēki stājas pie savu namu un fanzu atjaunošanas, skolēni remontē sagrautās skolu ēkas, bēgļi dodas uz dzimtajām sādžām piefrontes joslā, lai arī tur atplauktu jaunā dzīve, pie laikrakstu vitrinām pulcējas cilvēki, lai vēl un vēlreiz izlasītu par savu tik ilgoto uzvaru. Bērnu un bāreņu namos ierodas strādnieki, zemnieki, karavīri, mātes un tēvi, māsas, brāļi pēc saviem miluļiem, bet tie, kas paši zaudējuši bērnus, paņem svešu bāreņi par savējo.

Karaspēks, kas tūkstoš simt divdesmit septiņas dienas vedis nepārtrauktu kara darbību, atkāpies un izveidojis četru kilometru platu neitrālu joslu, kurā rosīgi strādā visādas komitejas, komisijas, jauktās grupas. Drīz sāksies karagūstekņu apmaiņa, drīz jāsākas politiskajai konferencē, kas aicināta nodibināt mieru Korejā un nodrošināt korejiešu tautas mierīgu apvienošanos.

Tiesa, vēl pirms šīs konferences saņemšanas ASV reakcionārās aprindas un to marionetes Seula ar uzkrītošu stūrgalvību pareģo tās neveiksmi. Un tas arī nav nekāds brīnums! Vai tad tā — ar tādu pamieru, ar tādu konferenci — bija jedomājies šī kara iznākumu Džons Fosters Dalless, kad viņš 1950. gada jūnijā sākumā inspicēja 38. paraleles rajonu? Vai tad tā domāja pabeigt karu Korejā Harijs Trumens, pavēlot 1950. gada 27. jūnijā «ASV sauszemes, jūras un kara gaisa spēkiem izraidīt jebkuru palīdzību Korejas republikai»? Vai tad par tādu iznākumu domāja Makarturs, kad viņš 1950. gada 24. novembrī savā pavēlē apsūdzēja

M. VILKS

amerikāņu karavīriem «Ziemsvētku tītarus pēc uzvaras mājās», vai Ridžejs, kad viņš gadu vēlāk, uzsākdams bakterioloģisko agresiju, lieģīgi paziņoja: «Nākošās nedēļas izšķīrs visu Korejas kampaņu!» Nē, un tūkstošreiz nē!

Mēs vēl labi atceramies, kā komentēja Korejas karu ASV prese. «Trešais pasaules karš sācies!» «Izšķirošs trieciens Ķīnai!» «Komunisms Azijā sagrauts!» utt., u. tml., un visām šīm lielgājān relacijām cauri vijās melīga versija par «ziemeļkorejiešu agresiju».

Agresoru municija praksē izrādījās esam daudz trūcīgāka par viņu ambīciju. Vašingtonas plāni izgāzās. Visi «militārā situācija Korejā», — šīs dienas pavasim atklāti paziņoja «Daily Mail», — nedod amerikāņiem tiesības diktēt savu gribu. Liekas, skaidri un nepārprotami, kaut arī agresoru ausīm diezgan nepatīkami. (Un cik raksturīgi, ka konservatīvais angļu laikraksts pēkšņi, šķiet, pavisam aizmirsis, ka arī angļu karaspēks karoja Korejā...)

Nav šaubu: lai amerikāņu reakcionāri no bumbām pārietu uz šantažu un viņu angļu sabiedrotie no draudiem pret Ķīnu pārietu uz opozīciju pret Vašingtonu, bija vajadzīgs briesmīgs trieciens. So triecienu viņi arī saņēmuši Korejā. To deva viņiem varonīgā korejiešu tauta, drosmīgā Ķīniešu tautas brīvprātīgie, pašizlīdzīgie miera cīnītāji visā pasaulē.

Tā bija sarežģīta un smaga cīņa: lenaidnieks bija viltīgs un nežēlīgs; viņš saprata, ka runa ir par ASV militāro prestižu, vadību, pozīcijām. Tā bija cīņa pret tehnisko pārspēku, pret vislabākajām amerikāņu divīzijām, pret spēcīgu floti, pārauk aviaciju, pret barbariskām karosanas metodēm, pret blokādi un diplomātisku izolāciju. Pirms piecpadsmit gadiem tāda cīņa, bez šaubām, beigtos ar agresoru uzvaru. No tā vadījās lebrucēji. Viņi aizmīrsa, ka 1953. gads nav 1937. gads. Tos šķīr 1945. gada 9. maijs un 1949. gada 1. oktobris — mūsu lielā uzvara Eiropā un tautas Ķīnas dzimšana Azijā, kas bija pagrieziena punkti cilvēces liktepos. Un vai tam, kas ignorē vēstures gaitu!

Kad aizjūras interventi iebruka Korejā, viņi plānoja ne tikai iedragāt demokrātijas un socialisma nometni, bet arī ar savu uzvaru saliedēt vīstošo atlantisko saimniecību. No tā, protams, arī nekas nav iznācis. Gluži otrādi: viens no lemesliem, kādēļ ASV beidzot parakstīja pamiera vienošanos, bez šaubām, bija Anglijas un Francijas spiediēns.

Sis spiediēns neatslābst arī tagad. Kamēr, piemēram, ASV amatpersonas ar Dallesu priekšgalā, mīlerinot satraukto biržu, nelietīgi pareģo Korejas pamiera fiasko, musina Li Sin Manu uz jaunām provokācijām un jau paziņojušas, ka piedalīsies politiskajā konferencē tikai 90 dienas, Anglijas valdības pārstāvju un preses viedoklis gluži pretējs. «Daily Telegraph» brīdina, piemēram, Dallesu, ka, iekarojot Li Sin Mana simpatijas, ASV zaudē Anglijas un Francijas simpatijas. «Daily Mail» uzsver, ka ASV diplomātija pašreiz ir pretēja angļu diplomātijai, bet leiboristiskā «Daily Mirror» izsakās vēl skaidrāk: — Mēs esam amerikāņu brīdinājuši Korejas jautājumā, tagad laiks brīdināt viņus plašākā mērogā. Kādēļ viņi atsakās pat apspriest jautājumu par Ķīnas atzīšanu? Kādēļ viņi ir pret četriem lielvalstu vadītāju sarunām? Anglijai jo stingri jāstāv savās pozīcijās.

Jā, ASV bruņošanās magnāti tagad ir sprukās, un, ja ASV valdības vīri tiem lielās dēvās dod nomierināšanas līdzekļus (solut jaunus karus), tad tas uztrauc ne tikai miera piekritējus, bet pat konservatīvo Anglijas presi. Vašingtona manāmi apjukusi, tā manevrē, izloks, draud. Tā atklāti rāda, ka pamiers Korejā ir panākts nevis ar ASV valdošo aprindu labo gribu, bet gan pret viņu jauno gribu, taču to panākusi visu tautu griba.

Pamiers Korejā nav nejaušība — tas ir miljonu un miljonu neatlaidīgas cīņas rezultāts, kas kalpināts Korejas kaujas laukos un tās varonīgajā aizmūrē, demokrātijas un socialisma nometnes zemju radošā darba gaitās, visu pasaules miera cīnītāju vīrišķīgajā cīņā.

Pamiers Korejā ir izkarots. Tas jāpārvērš par ilgstošu un stabilu mieru.

Vilciens trauc uz priekšu

Roberts Aperāns — Jelgavas lokomotīvu depo lokomotīves vadītājs — slaidis, jauns, dzīvespriecīgs cilvēks — stāsta par savu dzīvi, darbu un nākotnes plāniem:

— Mums, lokomotīvu vadītājiem, ir iespēja sevišķi labi saredzēt, kā pārveidojas Padomju zeme, kā norit tajā lielais jauncelsmes darbs. Katra diena nes jaunās, prieka pilnas izmaiņas. Pirms diviem trim gadiem netālu no dzelzceļa līnijas, pa kuru man nākas vadīt vilcienus, bija purvs. Sogad tur jau ir sējumi. Var redzēt, kā izaug jauni dzīvojamie nami, skolas, stacijas ēkas...

Jau astoto gadu Roberts Aperāns strādā dzelzceļa transportā. Ar smaidu viņš atceras savu atnākšanu uz lokomotīvu depo:

— Esmu dzimis un uzaudzis laukos. Atceros, kad desmit gadu vecumā pirmo reizi ieraudzīju lokomotīvi, man radās sapnis kļūt par tās vadītāju. Tēvs toreiz tikai rūgti pasmaidīja: «Tādiem kāpā bērniem kā tu, Robert, šis ceļš ir slēgts. Priecājies, ka Kundziņš ir ar mieru pieņemt tevi par govju ganu.»

Jā, sūra un rūgta bija dzīve buržuāziskajā Latvijā tādiem kā Aperānam. — Un kad beidzot ieradās depo un ieraudzīju lokomotīvi, sirds man iepukstējās straujāk: «Vai patiešām iemācīšos vadīt šo mašīnu?»

Sākumā viņš bija kurinātājs, pēc tam — lokomotīves vadītāja palīgs un 1949. gadā agrā pavasarī pirmo reizi patstāvīgi vadīja lokomotīvi pēc norādītā maršruta.

— Tur ir ļoti gara nogāze, — stāsta Aperāns, — un vecie, pieredzes bagātie lokomotīvu vadītāji mani brīdināja, ka bez enerģijas un piepūles šo nogāzi nepārvarēt. Es vadīju vilcienu un domāju — arī ceļš uz meistariību un zināšanām ved pāri grūtībām.

Tā bija pareiza doma, kas nāca toreiz priāt jaunajam, spējīgajam dzelz-

M. ZORINS

ceļniekam. Viņam nebija viegli visā pilnībā apgūt savu arodu, apgūt to tā, ka tagad visa Jelgavas lokomotīvu depo darba saime dibināti lepojas ar viņu.

Vienotajā kolektīvā Roberts drīz vien jutās kā savā ģimenē. Visi viņam palīdzēja, par viņu rūpējās partijas organizācija, viņam nāca talkā biedri.

Viens no pirmajiem draudzīgās palīdzības roku Aperānam sniedza komunisti Filips Spiridonovs. Daudz kopīga ir šo divu cilvēku likteņos, viņu dzīves gaitās. Spiridonovs dzimis Latgalē. Tur viņš pavadīja savu bērnību un jaunību. Vergoja pie būdliem, iepazīna visas likstas un nelaimes, kas piemēlēja nemanīgu cilvēku buržuāziskajā Latvijā. 1938. gadā Spiridonovs sāka strādāt par krāvēju stacijā. Arī viņš sāpēja kļūt par lokomotīves vadītāju, bet tas viņam izdevās tikai padomju varas laikā.

Nākamie draugi sastapās Jelgavā, lokomotīvu depo. Filips Spiridonovs sāka mācīt Aperānu, kā jāpieņem un jāapskata mehanisms, kā lokomotive jāveda un kā tā jākopj ceļā, kā jācīnās par lokomotīves nobrauciena palielināšanu starp remontiem. Bet pats galvenais šajās mācībās bija jaunu morālu īpašību audzināšana cilvēkā. Komunisti Spiridonovs centās panākt, lai viņa biedrs kļūtu par pirmrindnieku.

Pakāpeniski Aperāns sāka izvirzīties depo labāko lokomotīvu vadītāju vidū. Viņš panāca lielu kurināmā ietaupījumu, un viņa vārds parādījās uz goda plāksnes.

Kādreiz vakara stundā pie depo priekšnieka sanāca Spiridonovs, Aperāns, lokomotīvu vadītāja palīgs Eduards Bojaruns un vēl vairāki citi dzelzceļnieki. Sākās runas par daudzām lietām, kas dziļi interesēja viņus: par jaunā grafika ieviešanu, par Klaudijas

Baranovskas radošo iniciatīvu, ko tā parādīja, izstrādājot jauno metodi zemāko posmu plānošanā.

Un pakāpeniski, kā jau tas mēdz gadīties dzīvē, saruna no šaurajiem darba tematiem pārgāja uz plašākiem tēvāriem, izvērtās par dzīvu jo dzīvu domu apmaiņu, skarot jautājumu par strādnieka jauno veidolu Padomju Latvijā.

Tovakar Aperāns pastāstīja interesantu gadījumu, kas it kā spoguļi parādīja lielās pārmaiņas, kas notikušas strādnieka apziņā:

— Pie manis atnāca mans palīgs Meikšāns un saka: «Robert, vai zināt, esmu noleims iestāties pieaugušo vakarskolā. Jūtu, ka zināšanu ir par maz, bet tehnika kļūst aizvien plīnīgāka!» Puišis patiešām iestājās skolā un nesen, kad bija izturējis eksāmenus, pateica man: «Pēc desmitgadīgās skolas beigšanas katrā ziņā iestāšos transporta institūtā.»

— Kas gan tur ko brīnīties, — piezīmēja depo priekšnieks. — Par lokomotīves vadītāju Pēteri Krivonosu droši vien būsīt kaut ko dzirdējuši?

— Kā nu nē! Protams! — atskanēja no visām pusēm.

Un depo priekšnieks izstāstīja slavenā padomju cilvēka — lokomotīves vadītāja Pētera Krivonosa dzīves gājumu, runāja par ceļu, ko nostaigājis viens no pašiem pirmajiem stacionāriem novatoriem dzelzceļa transportā.

Pēteris Krivonoss strādāja Slavjanskas depo Donbasā. 1935. gadā viņš ievērojami palielināja lokomotīves braukšanas ātrumu, radīja paraugu, kā prasmiņi jākopj lokomotive, kā jātaupa kurināmās. Pēc tehnisko kursu beigšanas izcilo lokomotīves vadītāju izvirzīja par depo priekšnieku. Lielā Tēvijas kara gados Pēteris Krivonoss veica lielu darbu dzelzceļa transportā. Viņam piešķīra Socialistiskā Darba Varoņa nosaukumu. Tagad kādreizējais lokomotīves vadītājs ir priekšnieks kādā no vis-

lielākajiem Padomju Savienības dzelzceļiem.

— Tātad mūsu zemē, izsakoties dzelzceļnieku valodā, ikvienam godīgam cilvēkam ir paverta «zāļā tēla», — pateica nobeigumā depo priekšnieks.

Tovakar Roberts Aperāns ar īpašu spēku izjuta visu, ko viņam devusi socialistiskā iekārta. Viņš ir kļuvis par pirmklasīgu lokomotīves vadītāju, uzņemts Padomju Savienības Komunistiskās partijas rindās. Viņa sieva Eleonora pabeigusi pedagogisko skolu.

Sogad pirmrindnieku lokomotīves vadītāju ievēlēja par Jelgavas pilsētas Padomes deputātu. Dāvājot viņam savu uzticību, tauta apliecināja Robertam Aperānam atzinību par tā pašizlīdzīgo darbu.

Partija un komjaunatne nenogurstoši rūpējās un gādā par padomju cilvēku izaugsmi, par padomju jaunatnes nākotni. Kad Eduards Bojaruns domā par savām dzelzceļa transporta darbinieka gaitām, viņš vienmēr ar dziļu pateicību atceras komjaunatnes organizāciju, kas palīdzēja viņam atrast īsto vietu dzīvē. Bojaruns strādāja par pasu galda priekšnieku. Sākumā šis darbs apmierināja viņu, bet, kad viņš tuvāk iepazīnās ar dzelzceļa transportu un tā laudīm, viņa stingri un nelokāmi nobrieda lēmums pāriet uz lokomotīvi. Jauneklis nolēma, ka viņam jāatrodas dzelzceļa transporta atbildīgākajā, izšķirīgākajā iecirknī.

Komjaunieši atbalstīja viņa iniciatīvu, un Eduardu Bojarunu nosūtīja pie Filipa Spiridonova. Tagad Bojaruns ir lokomotīves vadītāja palīgs. Viņš ir dziļi iemīļojis savu jauno profesiju, pieķēries tai ar visu sirdi un dvēseli.

Tajā neaizmirstamajā vasaras vakarā dzelzceļnieki pārrunāja daudz ko. Depo priekšnieks atgādināja partijas XIX kongresa direktīvas par jauno piec gadu plānu. Tuvākajos gados padomju dzelzceļa transports strauji augs un attīstīsies, tāpat ikvienam dzelzceļniekam jāstrādā vēl labāk, vēl vairāk jācīnās.

Vienkāršie padomju cilvēki izteica savas domas un ieceres. Viņi grib tur-

pināt savu tehnisko izglītību, un neviens nedomā šķirties no transporta.

— Kad došos atvaļinājumā, — pateica Roberts Aperāns, — abi ar Eleonoru aizbrauksim uz Maskavu. Neesam vēl ne reizes bijuši mūsu Dzimtenes galvaspilsētā. Gribas redzēt metro, augstceltnes, universitāti Lēpina kalnos, Sarkano laukumu...

Pēc dažām dienām Roberts Aperāns un viņa sieva jau sēdēja vilcienā Rīga—Maskava. Bija pienācis vasaras vakars. Aiz vagona loga iedegās uguniņas, bet priekšā jau mirdzēja zaļie uguni.

Ceļš bija brīvs. Roberts stāvēja pie loga un domāja par viņam tik tuvu un mīlo Maskavu. Sirdi savīļoja dziļa pateicība Komunistiskajai partijai, padomju varai. Tā bija socialistiskā iekārta, kas atraišja tautas varenos spēkus, atmodināja tās talantus, kuras agrāk bija nomācis buržuāzijas smagais jūgs. Tā bija socialistiskā iekārta, kas sauca dzīvē darba cilvēku neizsīkstošo enerģiju.

Kad viņš iegāja kupejā, kāds vīrs jūrnieka tērpā stāstīja kaut ko pasažieriem, kuri uzmanīgi klausījās viņa vārdos. Aperāns apstājās, pārlaida acis savu ceļabiedru savilpotajām sežām un saprata, ka šis cilvēks runā par kaut ko nozīmīgu un svarīgu.

— ...Vēlāk, kad mūsu kuģis pietauvojas, šis krāvējs pienāca klāt kapteinim un pateica: «Pirms vairākiem gadiem beidzu universitāti, bet darba nav un esmu spiests strādāt ostā, lai nopelnītu iztikai. Godīgie norveģi ļoti mīl Padomju zemi.»

«Jā, tāds ir jaunieša liktenis buržuāziskā valstī», — nodomāja Roberts Aperāns.

Viņš paraudzījās Eleonorā, kas uzmanīgi klausījās jūrnieka stāstījumu, un sāka domāt par padomju cilvēka laimi, kuram Komunistiskā partija un Padomju valdība pavērsusi ceļu un skaidru ceļu nākotnē.

...Vilciens aiztraucās pāri pārmijām. Priekšā visu laiku mirdzēja lokomotīves vadītājam Robertam Aperānam tik ļoti pazīstamās zaļās ugunis.

Latvijas Padomju Rakstnieku Savienībā

Prozas sekcijā iztirzāja R. Sēļa romanu «Gaiss vilņos», ko referents J. Nīdres novērtēja kā levdarīgu autoru sasniegumu. Te darbojas daudzi R. Sēļa iepriekšējo grāmatu varoņi, un šis romāns zināmā mērā apkopo visus agrākos viņa darbus. Romānā attēlots nozīmīgs laika posms, kad pēc 1905. gada revolūcijas partija ar jaunu spēku aktivizē masas, iekaro legalās biedrības, sakauj sīkburžuāziskās, meņševistiskās grupas. Galveno smāgumu iznēs Justa tēls, kurā autors daudz ko ielēcis no savas biogrāfijas, tāpēc tas ir spilgts un izjūsts. Vispār romānu var lasīt ar interesi, un tas pamatos uzskatāms par izdevušos. Tomēr šim darbam ir virkne trūkumu. Atbildīgā tēma ar dažādu aprindu notelājumiem prasa dziļu partejiskumu, kura autoram dažkārt pietrūcis. Bāl romānā padevīšies boļševiku tēli. Piemēram, revolucionārās kustības organizators Goba ir pilnasinīgs tikai kā arcdiebiedrību darbinieks, bet nevis kā revolucionārs vadītājs. Arī iepriekšējais Zīgurs parādīts tikai epizodiski, bet krievu revolucionārais proletariats raksturots ar garām-ējošām piezīmēm.

Arī otrais referents J. Laganovskis atzīst, ka R. Sēlim izdevies radīt darbu, kurā visumā pareizi attēlota latviešu proletariata dzīve un cīņa attiecīgajā laika posmā. Romānā ir daudzas mākslinieciski spēcīgas vietas. Tomēr nepieciešams, lai partijas iespaidā strādnieku masās būtu parādīts skaidrāks līnijas. Autoram vairāk jāparāda arī krievu revolucionāru sadarbība ar latviešu proletariatu. Visi masu skati ir pabāli. Dažu personu rīcība nav pietiekami psiholoģiski motivēta. Piemēram, pavisam neticami, ka Justa pēc cietuma varēja atsvešināties no cīņas. Dažās epizodēs nepieciešami sakāpināt darbību vai arī tās apvienot, lai vēl uzskatāmāk parādītu partijas organizāciju. Referents izsaka šaubas par autora sasūsto «milas trijstūri» ap Justu.

Debatēs A. Sakse atzīmēja, ka autors labi studējis vietu un laikmetu. R. Sēlis nav auksts un mierīgs stāstītājs. Viņam ir zemitēkšs. Visā romāna darbībā jūtams liels optimisms. Autoram šis darbs ir izdevies, tikai dažiem tēliem jāpiedod vēl lielāks spilgtums, kā arī jānovērš virkne citu trūkumu. Arī V. Bēres romānu novērtēja kā pozitīvu sasniegumu, ieteikdams R. Sēlim romānu vēl kritiski pārskatīt un atzīmēt trūkumus novērtēt, sadarbojoties ar grāmatas redaktoru.

—0—

VIŅA BŪS SKOLOTĀJA

Sākusies testāžu eksamenu sesija padomju augstākajās mācību iestādēs. Ik dienas simtiem mūsu republikas jauniešu — Rīgas un provinces vidusskolu absolventi — kārtā pārbaudījumu, lai iestātos Maskavas vai Rīgas, Leningradas vai citu mūsu zemes pilsētu universitātēs un institūtos.

... Kad Elejas rajona trūcīgā zemnieka Kublīņa ģimenē 1934. gadā piedzima meita, jauns tēvs lāgā nežināja, vai priecāties vai bēdāties. Cita lieta zēns — tas varbūt spētu izstīst sev ceļu laudis, bet mazajai Skaidrītei Kublīņš varēja paredzēt tikai kalpones gaitas kādā bagātā budža saimniecībā, jo viņam pašam nebija līdzekļu meitas skološanai.

Vēl grūtāks kļuva Kublīņa ģimenes stāvoklis, kad nāra tēvs. Skaidrite un gadu vēlāk piedzimušais brālis jau agrā bērnībā devās ganu gaitās, vārdu sakot, iznēsāja uz saviem tievajiem plecēm visu nabadzīgo lauku bērnu nastu. Lai ki malnījās. Padomju Latvijas zemniece Kublīņa kā pilntiesīgs biedrs iestājas Elejas rajona lauksaimniecības arteļi «Dziņtari», bērniem radās izdevība apmeklēt vidusskolu.

Skaidrites vecumā ātri aizmirstas dzīves likstas. Viņai likās dabīgi, ka pēc vidusskolas beigšanas turpinās izglītību kādā augstākajā mācību iestādē, ka vārds piepildīt savu sapni kļūt par matematiķa skolotāju. Tikai māte pa īstam apjauta, kāda liela laime viņas meitai dzīvot padomju laikmetā.

Un, lūk, Skaidrite Kublīņa, beigusi Svītenes vidusskolu, brauc uz Rīgu. Fakultātes izvēle viņai nesagādā grūtības — meitene grib kļūt laba fizikas un matematiķas pasniedzēja. Arī par studiju materiālu pusi Skaidrite nerūpējas, jo Latvijas Valsts pedagoģiskā institūta studenti saņem stipendiju un vietu kopmītnē. Liksmu prātu viņa iesniedz savus dokumentus uzņemšanas komisijai un pēc dažām dienām atgriezties līk iestāžu pārbaudījumus.

A. Cirulis

Pārrunājam meistarības jautājumus

Par apraksta un tēlojuma žanra specifiku

PETERIS ZEILE

zaudēt uzticību lasītāja acis. Šādu ceļu iet padomju aprakstniekam nav vajadzīgs. Mūsu dzīves konkrētā īstenošana ar padomju cilvēku, kas kā teiksmainais Antejs ceļ varenā komunisma ēku, kuram tik bagāta garīgā pasaule, rakstniekam var radīt tālasi pretējas rūpes, — kādus faktus izvēlēties no tiem daudzajiem, kas, liekas, viens otru pārspēj savā spilgtumā, savdabībā un prasās pēc mākslinieciska veidola. No tā izriet apraksta nākamā pazīme — savdabīgā tipizācijas metode. No daudzajiem notikumiem, cilvēkiem izvēlamies to, kas visspilgtāk, tipiskāk pauž zināma sociāla spēka būtību un kas vislabāk var kalpot domas atklāšanai.

Romānā un stāstā tipizāciju iedarām, sakoncentrējot vienā raksturā daudz zināmas sabiedrības grupas pārstāvju visbūtiskākās īpašības, apraksta turpmāk izvēlamies vienā konkrētā cilvēka vistipiskākās īpašības un, apraksta darbībā vispārinot, parādām tas kā zināmā sabiedrības grupai būtiskas, tipiskas. Protams, tas nenozīmē, ka autoram, sākot vākt materiālus, jāpamierinās ar minimālu, bet skietami spilgtu faktū materiālu. Jo vairāk būs zināms par attiecīgo cilvēku, jo spilgtāk mūsu priekšā parādīsies viņa būtība, jo vairāk arī izdalīsies tie momenti, kas vislabāk raksturo cilvēku un kas jāizmanto mūsu darbā. Dažreiz, īpaši avīzēs aprakstā, mēs izmantosim tikai 3—4 momentus, detaļas, gadījumus no apraksta varoņa dzīves un darbības, bet, zinot tikai tos un neko vairāk, aprakstu uzrakstīt nevarēsim. Tā Čehovs, strādājot pie aprakstiem «Sachalinas sala», izpētīja visus statistikas datus par iedzīvotājiem, izlasīja visu pieejamo literatūru, sīki iepazītinās ar Sachalinas vēsturi, ļāvu parāšām.

Apraksta rakstītāja spēks — dziļā dzīves pazīšanās, prasme saskatīt jaunās, visbūtiskākās parādības, kas vēl attīstības iedīgļi, bet kurām pieder nākotne. Tā daudzi apraksti stimulējuši racionālizatoru un ražošanas novatoru darbu, pievērsuši tam sabiedrības uzmanību, palīdzējuši izvērsties par masveidīgu kustību. Svarīgi tieši šīs šajā jaunajā, saskatīt tos ķēdes locekļus, kas dotu pamatu darba kompozīcijai, sīkai, tam ir visas daiļprozas pazīmes — peizažs, portreiti veidojums. Kompozicionāli tam jābūt būvētam pēc tā paša principa kā stāsts un novele. Te tāpat ir jābūt sīkai iekšējai linijai ar ekspozīciju, darbības atrisinājumu, kam seko nobēlums jeb izskaņa. Labā aprakstā rakstnieka nodomātā ideja atklājas varoņa darbības gaitā, bet ne frāzēs un apgalvojumos. Tādi sīkai mākslinieciski apraksti ir V. Ovečkina «Kolchoza iekšienā», V. Poltaracka «Ceļā un mājās», G. Nikolajevs «Nākotnes iezīmes». Tiem ir īsta daiļdarba vērtība.

Vienāla, vai tas būtu ceļojuma apraksts, portreta zīmējums, notikumu vai publicistiskais apraksts, tā centrā jābūt tēlam, kas pauž darba ideju, jābūt cilvēciskam ar emocionālu, pārdzīvojumiem. Pat mūsu ražīgākajiem, labākajiem autoriem — A. Talcim, V. Kacēnai, G. Cirulim, J. Ratneram — ir kompozīcija, ir nevalnojama sīkai linija, bet trūkst cilvēka dziļākas garīgās būtības — viņa pārdomu, pretrunu, priekš izjūtu pietiekami spilgtā parādījumā. Dažreiz aprakstu autori priekšplānā izvirza tehnisko darba procesu, nodarbojas ar priekšmetu, statistikas datu uzskaitīšanu, bet pašu cilvēku — aizmirst. Mūsu cilvēku garīgo pasauli neaizpilda tikai domas par racionalizāciju un plāna izpildi vien, tāpēc, rakstot aprakstu, nav jāaizmirst arī tas būtiskais, kad padomju cilvēks priecājas par savu bērnu laimi, mil, dziļi pārdzīvo nevelksmi, rūda savu gribu un raksturu, izjūt skaistumu darbā, sabiedrībā, mīklā, reizē ar nosoda visu pērsabiedrisko, neskaisto.

Tāpat kā mēs atšķiram īso stāstu no garā («nosecērs»), tāpat ir zināma atšķirība starp avīzes īso un garo aprakstu, kā arī blezo žurnālu aprakstu. Ja pēdējais savā uzbūvē vairāk līdzinās stāstam, tad īsais jeb avīžu apraksts stāv tuvāk skicei. Šādā aprakstā, kā jau minējām, jāaprobežojas ar ļoti minimālu darbības un cilvēku īpašību, kā arī vides detaļu skicējumu.

Kas attiecas uz izteiksmes līdzekļiem, — aprakstā var izpausties visas rakstnieka radošās dotības. Te tam jāatklājas ne mazāk spilgti, kā rakstot, teiksim, stāstu vai romānu. Cilvēka ārēnes un pārdzīvojumu notelājuma viņa darbā, darbībā sabiedrībā un dabas fonā, viņa īpatnējā valodā var un vajag izpausties mākslinieciskumam, spilgtu-

mam. Tieši izceļot šos momentus, mēs spēsim arī atklāt cilvēka rakstura tipiskās iezīmes. Kaut arī aprakstā jāpērtas pie konkrēta, faktiska materiāla, dažviet jāsniedz pat skaitļi (tie visspilgtākie), taču tas neizslēdz īpatnēju salīdzinājumu, epitetu pielietošanu, asociāciju un pretstatīšanu ar citiem notikumiem, ļaunim un parādībām, neizslēdz paša autora domu izteikumus, lai lasītāji redz tā pozīciju, jūt redzētpunktu, partejiskumu. Sajā ziņā kā lielisks piemērs ir J. Sudrabkalna publicistiskie apraksti, kuru izcilus paraugus atrodam krājuma «Karogi sasauca». Te viena krāsīga doma un glezna izsauc otru, viena aina spilgtāk par citu kāpina emocionālo izjūtu spēku, rada spilgtus salīdzinājumus.

Bieži vien pie mums māksliniecisko aprakstu sajauc ar citu žanru — tēlojumu. Tā radio raidījumu programā lasām: tēlojums — «Kolchoznieks-miēriņis Pāvils Sukatnieks», tēlojums — «Ātrunnieku cehā» un tā joprojām. Visi tie ir apraksti, jo runā par konkrētiem ļaunim, vietu, tie ir dokumentāli darbi, kaut arī tajos ne vienmēr ievēroti tie īstam aprakstam nepieciešamie elementi, par kuriem nule runājam. Tēlojums atšķiras no apraksta vispirms ar to, ka tam nav obligāts faktiskais dokumentālais tiesums. Tēlojuma pamatā, fonā var būt zināma ģeogrāfiska vieta, taču tas ir tikai kā iezējs punkts rakstnieka izjūstām alnām, domām, gleznām, kas ir visraksturīgākie tēlojuma elementi. Tā savā tēlojumā «Zīle kalni» Jānis Sudrabkalns runā par kādu kalnu grupu Urālu dienvidos un uz šā pamata veido savu gleznu sistemu, aizvedot, vispārinot to līdz lielai filozofiskai atziņai par nākamības kalniem, aiz kuriem «... ziedoši dārzī, zeltainas druvas, varena padomju dzīve».

Tālāk, tēlojumam nav tā grodā sīkai, kāds ir stāstam un kāds nepieciešams arī aprakstam. Kā jau pats nosaukums liecina, tēlojums parāda kādus būtiskus mūsu dzīves, darba, sadzīves momentus, tā darbības laiks ļoti ierobežots. Darbības jeb sīkai tēlojuma centrā parasti ir cilvēks, un tipizācijas pagēmiņi tie tādi paši kā stāstā, novelē vai romānā, protams, tie, ievērojot žanra specifiku, būs jāekonomē. Tādu tēlojumu spilgti paraugs ir J. Sudrabkalna miniatūra «Priekšpavasaris», «Pār Maskavu laizās dzērves», «Bezdelīgas atgriežas» u. c. Kaut arī tie mēs neredzam tiešu cilvēka tēlu, taču šajās ainās, izjūtās, pārdomās mēs redzam garīgo tēlu, jūtam mūsu ļaun darbu, prieku, ticību dzīvei, garīgo bagātību, mūsu skaisto Dzimteni.

Pēdējos gados pat periodiskā tēlojums lasām ļoti reti, nerunājot nemaz par atsevišķiem izdevumiem. Varbūt tas tāpēc, ka mūsu dzīves daudzpusība un bagātība, krāšņums, kurā attēlošanā tik daudz tieša, konkrēta materiāla, ļaun ietverta aprakstos un pēdējie izspieduši tēlojumu no mūsu izdevumu lappusēm. Taču, kā liecina J. Sudrabkalna tēlojumu-miniatūru lielais mākslinieciskais spēks (tos ļoti mil mūsu jaunatne, pārēlās vēl un vēl, tos visur dzird skandējam no mākslinieciskās pašdarbības skatuves), šis žanrs ļoti vajadzīgs mūsu literatūras daudzpusīgai attīstībai.

Arī skice kā literatūras žanrs tiek ignorēta. Par to parasti runā negatīvi, apskatot īso stāstu, atzīmējot, ka tāds un tāds stāsts ir nenobeigtības stadija, tāpēc, sak, tā ir tikai skice. Būtībā skice ir pats par sevi īpatnējs literatūras žanrs. Tajā sevišķi svarīgs un reizē grūts tipizācijas moments, ievērojot to, ka skice ir viens no īsākajiem literatūras darbiem. Tāpēc tie jāizmanto visbūtiskākās, visizpaustākās cilvēka rakstura vai divu cilvēku attiecīnīju īpašības, parasti viēna no tām. Skices darbības apjoms raksturojas ar kādu vienu atsevišķu, bet spilgtu gadījumu, situāciju, momentu, kurā var vislabāk izpausties attiecīgā cilvēka īpašības, kāds būtisks rakstura vilcens. Sevišķi pateicīgs skices žanrs satīrā. Lielisks satīriskās skices paraugs sniedzis A. Čehovs. Daudzas lieliskās A. Čehova skices dažkārt neaizņem pat vienu grāmatas lappusi, bet to iedarbība ir lielāka par dažu ļaun garu sacerējumu. Tajās parasti izmantots kāds iekdienīgs, bet spilgts gadījums, personu skaits ierobežots — parasti divas.

Laiks plevēst lielāku vērību šiem novārtā atstātajiem žanriem, mazajām formām un pacelt šīs līdz lielās literatūras līmenim. Tikai visā literatūras žanru daudzveidībā var tikt pilnībā attēlota mūsu īstenošanās daudzveidība, var aizvien uzplaukt latviešu padomju literatūra — nacionāla pēc formas un sociālistiskā pēc saturā.

Jauna bērnu operā

Kā ziņo Lietuvas PSR Padomju rakstnieku savienības laikraksts «Literatūra ir Menas», šajās dienās Izglītības darbinieku arodbiedrības Saulu bērnu teatru, kas ir vienīgais šāda veida teatris Padomju Lietuvā, izrādīta V. Kuprevičus komponētā 3 cēlienu, 5 alnu opera, kas radīta pēc Krilova fabulas «Sienāzis un skudra» motīviem. Operas jaunuzvedumu sagatavoja Saulu Dramas teatra aktīse A. Bindokalte. Mazie operas izpildītāji — 10—14 gadus vecie skolēni skatītājiem sagādāja patīkamu pārsteigumu kā ar ļaun tēlojumu, tā teicamo vokālo izpildījumu.

Grāmatu tirdzniecība Kuzbasa ogļraču pilsētās

Vienā no Prokopjevskas centrālajām ielām atvērta pēc skaita astotā grāmatnīca. Tā glīti iekārtota, tur lielā izvēlē dabūjama politiskā, zinātniskā un daiļliteratūra.

Grāmatu tirdzniecība ogļraču pilsētās paplašinās. Lielās grāmatnīcas atvērta Stajinskā un Ostņipkos. Drižumā sāks darboties jauni grāmatu veikali Kemerovā, Kiseļevskā un citās Kuzbasa pilsētās.

Šā gada sešos mēnešos apgabalā darbā ļaun iegādājušies grāmatas par astoņarpus miljoniem rubļu. Lauku apvidos grāmatas pārdod ap simts veikalos.

Kultūras pils kalnračiem

Gremjačinskā (Molotovas apgabalā) uzcēlta Kultūras pils ogļračiem. Tās kopplatība — 2.600 kvadrātmētru. Daudz istabu paredzēts pūteju orķestra, dramatiskā pulciņa, kora, stīgu orķestra un citu pašdarbības kolektīvu nodarbinām. Plašas telpas ierādītas bibliotēkai un ļaunavai. Iekārtota sporta zālē.

Tā ir viēna no astoņām kultūras pilīm, kas ogļračiem uzcēlta pēdējos deviņos mēnešos. Skaistu ēku saņēmuši Cistjakovas kalnrači (Stajino apgabals), trīs kultūras pils uzcēlta Čeljabinskas apgabalā, viēna — Sachtu pilsētā (Rostovas apgabals). Jaunās, Puškina vārdā nosauktās kultūras pils parkā (Jemanzelinskā) ierīkots vasaras teatris.

Līdz gada beigām ogļračiem uzcēlto kultūras pīļu skaits sasniegts 60. Turklāt, šogad mūsu zemes ogļrūpniecības rajonos atvērs 79 jaunus klubus.

„Leņins par literatūru“

Poļijas izdevniecība «Grāmata un zināšanas» ļaunsi klajā rakstu krājumu «Leņins par literatūru» 4. izdevumu. Grāmata satur V. I. Leņina rakstus, izteicienus un vēstules par literatūru.

Mākslas izstāde Phenjanā

Sajās dienās Phenjanā atvēra Korejas Tautas armijas karavīru mākslas darbu izstādi. Izstādē ekspozētas gleznas, zīmējumi, skulptūras, gravīras, bāreljeļi, plakāti un mākslas fotogrāfijas. Vairāk nekā 600 darbu autori ir Tautas armijas karavīri un virsnieki. Gandrīz visi darbi veltīti koreļļu tautas varonīgajai cīņai pret ārzemju agresoriem un miermīlīgo tautu draudzībai. Izstādē liecina par karavīru augsto morāli un izstādes dalībnieku izcīlto talantu.

Jauns operas teatris Rumanijā

Bukarestē atklāts jauns Valsts operas teatris. Teatra atklāšanas svētnības nolāsija Rumanijas Lielās nacionālās sapulces prezidija dekretu par teatra ēkas izcīlāko celtnieku apbalvošanu ar Rumanijas Tautas Republikas ordelem un medaļām.

Ansambļa „Berjozka“ panākumi Austrijā

Padomju ansamblis «Berjozka» viesojās Rietumāustrijā. Ansamblis sniedzis vairākus koncertus Klagenfurtē un Villachē (Karintijā). Koncerti guvuši lielus panākumus. Publika sirsnīgi apsveica padomju māksliniekus.

Klagenfurtē pirms koncerta sāku ma padomju māksliniekus apsveica Karintijas provinces valdības galva Vedenīgs. Šā runā viņš uzsvēra, ka ansambļa koncerti palīdzēs nostiprināt draudzību starp PSRS un Austrijas tautām.

Padomju filmu panākumi Afganistānā

Kabulā ar liellēm panākumiem izrāda padomju filmas «Stāsts par īstu cilvēku» un «Cīrkā arenā». Filmu «Cīrkā arenā», kura ļaun vairākkārt demonstrēta kinoteatrī «Kabul», no ļaunā izrāda uz skatītāju ļūgumu.

MIETPILSONĪBAS ATMASKOJUMS

Laikrakstā «Padomju Jaunatne» izveidojusies apsvēlcamā tradīcija — ņemt savās slejās rakstnieku daiļradi — stāstus, dzejas, ludiņas. Blakus plašāk pazīstamiem autoriem tajā sastopam arī jaunākās literatūras paaudzes vārdus. Tā «Padomju Jaunatne» veic atzīstamu darbu jaunu literatūras kadru audzināšanā.

Nesen (1953. g. 104.—126. num.) laikrakstā bija ievietots Zīga Skujņa stāsts «Ceļi un krustceļi». Ievadot lasītāju vidusskolas vecāko klašu audzēkņu pasaulē, stāsta autors ar mākslas tēlu palīdzību gribēja atmaskot mietpilsonības nekritiķu un noziedzību un, pretstatā tai, parādīt visu jaunatnes labākās daļas morālo cildenumu, viņas centienu skaistumu. So divu spēku (ciņa starp veco un jauno) sadursme arī veido stāsta sižetisko līniju un antagonisticās dabas konfliktu, kas gandrīz viscaur piedod darbībai dinamismu un saista lasītāju ar savu dzīvīgu.

Centrālo vietu stāstā ņem bijušā namsaimnieka un velknieka Vēžaka vienīgā, deviņpadsmitgadīgā dēla Vitalija un vidusskolnieces Ingas Akmeņes savstarpējās attiecības, kas kļūst par stāsta darbības kodolu. Ap to tad arī grupējas visi pārējie notikumi.

Mietpilsonība mūsu sabiedrībā ne tuvu nav tā izplatītākā parādība. Mūsu tauta veic gigantisku kolektīvu jaunrades darbu, kuru raksturo darbā jauzīgo pašizlīdzība, apzinīgums, padomju patriotisms. Šai milzīgajā jaunrades procesā ir svešas un nepņemamas egoisma, individualisma un tam līdzīgas kapitalistiskās morāles izpausmes. Bet tas nenozīmē, ka pie mums trūkst mietpilsonības nesēju. Tādi ir, un tāds ir arī Z. Skujņa zīmētais Vitalijs. Viņš ir tips, protams, ne tāpēc, ka tādu būtu vairākus mūsu sabiedrībā, bet gan tāpēc, ka izteic mietpilsonības raksturīgo: savtību, noslēgšanos no sabiedrības un sabiedrības nīcināšanu savu personīgo interešu labad.

Kas tad īsti ir Vitalijs? Lūk, mēs viņu redzam, svinot savu dzimšanas dienu, vecāku Vēžaku mājā. Ārēji viņš ir izsmeigts un plevilcīgs. «Klātesošo uzmanība, sajūsmas un mīlestība līdza par viņu kā palu strauze. Slaida auguma, melnīgnsēns, glitu, jau virsīgu seju, gludi saglaustiem matiem ar nevainojami taisni izskirtu celiņu, viņš savā jaunajā kastanbrūnajā uzvalkā cēli sēdēja apšuškotajā goda krēslā un, pat ēdams, nebaidās smadīt.» Jā, ārēji Vitalijs ir izsmeigts, tāpēc blakusēdāšā Inga Akmeņa apjūsmo viņu, norāda komjaunieša Pētera Krūzes atzīdījumu par Vitalija mietpilsonību un atpakaļrāpību. Vēl lielāku cieņu pret Vitaliju Inga izjūt pēc izbrauciena uz Siguldu, kad viņas draugs uz sava motocikla nogādā Rīgā klases biedrēni Lailu. Visu to Vitalijs izdara ar plašu žestu, pasvītrotot savu neatkarību un virsīkību. Inga ir sajūsmnāta tik tālu, ka Vitalijam dāvā skūpstu un savu draudzību, kas patiesībā ir drīzāk atzīšanās nekā īsta draudzība un mīlestība. «Bet, lūk, Vitalijs iegādājās «Moskvīču» un valrs negrib rēķināties ar skolu un kolektīvu. Mietpilsonis citādi nevar. Kas viņam skola? Ne vairāk kā nepatīkams pienākums. Zināšanas, izglītība to interesē tikai par tik, cik tā var un spēj kalpot viņa pašlabumam. Taču kolektīva domas ir citādas, un Vitalijs spiests saņem klases biedriem dot atbildi par savu rīcību. Un te nu izrādās, ka visa viņa ārējā izsmeība un tēlotā virsīkība nav nieka graša vērtā, ka tā ir vienīgi ārēja mietpilsoniskās tukšības un garīgās šaurības maska. Vitalija nīcīgā izturēšanās pret kolektīvu, drosmes trūkums atzīt savu vainu ir pirmais spēcīgākais trieciens nāvī, pašāvēģas un godīgās meitenes Ingas iluzijām par savu līdzinējo draugu. Un autors visai pārliecinoši, psiholoģiski pamatoti un ticami parāda pakāpenisku, bet nenovēršamu Ingas atsvešināšanos no Vitalija. Reizē ar to jo spēcīgi izmēģina meitenes garīgās izaugsmes sākums, jo citādi arī nevar būt: samierināšanās ar mietpilsonību nozīmē atpakaļrāpību

VLADISLAVS KAUPUZZ

un otrādi — ciņa pret to ir svarīgs priekšnoteikums cilvēka, kā derīga sabiedrības locekļa, augšanai un attīstībai.

Bet atgriezīsimies pie Vitalija kā sociālā tipa. Viņa dzīves filozofiju autors izteic nepārprotami un skaidri. Kādā vietā Vitalijs saka Ingai: «Dzīve ir dubļains ceļš, un vienīgais, kas, pa to ejot, var tiešām noderēt, tā ir — prasme laipnot...» Citā vietā Vitalijs uzrunā savu draugu Zaku Sviķi: «Saproti, glumam jābūt. Pat zutis tiek uz priekšu tikai ar locīšanos, to tu nem vēd, skatuves apgaismotāj!» Un šie Vitalija vārdi allaž sakrīt ar viņa rīcību. Viņš lokās un līn, tēlo un krāp, un viss tas viņam ir līdzeklis, lai izceltu savu egoistisko «es», nevērojot ne kolektīvu, ne visas sabiedrības intereses. Vitalijs ir jauns, viņš aug Padomju valstī, bet viņš ir izaudzis savu vecāku, maskējušos bijušo velknieku un namsaimnieku ligzdā. No turienes nāk viņa rīcība (viņa morāle), kas atbilst zināmas sociālās parādības — mietpilsonības būtībai. Izceļot šādas Vitalija īpašības, stāsta autors samērā veiksmīgi izmanto literāro pārspīlējuma un satīriskā tēlojuma līdzekļus. Tas pats attiecināms arī uz Zaka Sviķa tēlu.

Bet Vitalija tēls, pēc mūsu domām, būtu pārliecinošāks, ja autors to atbrīvotu no zināmas naivitātes un necenstos viņu «glābt» no pārāk dziļas iestīgšanas mietpilsonības purvā. Tas nav labi ne tikai tādēļ, ka savā ziņā notušie pretrunas starp Vitaliju un kolektīvu un traucē šīs pretrunas novest līdz galam (tas savukārt konfliktam tā beigu posmā nepiešķir vajadzīgo asumu), bet arī tādēļ, ka tas šim visumā labi izveidotajam tēlam laupa daļu ticamības. Nav dabīga, piemēram, Vitalija replika pašās beigās, kad viņš uzlīnā par vecāku arestēšanu:

— Arestēja?... Arestēja?... Zagļi? Pie velnā!... Tā viņiem vajadzēja... Idioti...

No šīs replikas var izlobīt, it kā Vitalijs ir sašutis, ka viņa vecāki izrādījušies zagļi. Viss būtu labi, ja šīs sašutums izrietētu no visas Vitalija iepriekšējās darbības un uzskatiem. Bet tas no tā neizriet: ar visu savu iepriekšējo rīcību (kādu to rāda autors) Vitalijs ir apliecinājis, ka viņš ir padomju sabiedrībai svešs cilvēks, kas drīzāk simtprocentīgi attaisnos vecākus, nekā izteiks viņiem sašutuma pilnu pārmetumu, vai kaut ko līdzīgu sašutumam.

Ir vienmēr jāapzinās, ka tipiskiem apstākļiem ir objektīvs raksturs. Lai, piemēram, atceramies vienu ainu no V. Lāča romāna «Uz jauno krastu». Antons Paceplis ar savu jauno sievu Līnu brauc mājās no baznīcas. Līna, ieraugot, ka ceļa malā stāv Ilze un viņai blakus uz ragaviņām atrodas sēdošs bērns, — pamet līzel naudas zīmli. Ko dara Ilze? Viņa nepatur vis pie sevis šo naudu, bet ar nīcināšanu met to atpakaļ. Un šī Ilzes rīcība ir vienīgi pareizā, jo visa viņas iepriekšējā dzīve un konkrētie apstākļi, kādos viņa atrodas, citu rīcību nepieļauj. To diktē objektīvie, tipiskie apstākļi, un rakstnieks realists tos nevar ignorēt, lai neatkāptos no dzīves patiesības.

Turpretim Vitalija rīcība minētajā gadījumā (un ne tikai tajā) ir vairāk paša autora izdomāta, kas vājina šī satīriskā zīmētā tēla nozīmību.

Ievēribas cēlonis ir arī Zaka Sviķa tēls. Zaks ir cilvēks, kas sākumā ar lielu skepsi raugās uz padomju dzīves esamību. Viņu apbur viss, kas nāk no Vakareitropas, tāpēc, būdams treneris basketbolā, viņš neatzīst padomju sporta skolu, netic tās panākumiem. Tikai stāsta beigās viņš nonāk pie atziņas, ka ir maldījis.

Z. Skujņa neapšaubāms sasniegums ir tas, ka viņš uzrāda atzīstamu prasmi (par nožēlošanu, ne visur to reālī lemlēso) individualizēt savus varoņus. Tas svarīgi it īpaši tadēļ, ka realitiskajā mākslā tipiskais izpaužas individualizētā formā. Tāpēc bez rak-

sturu individualizācijas nav iespējama arī realitiskā māksla. No tā savukārt izriet, ka, jo daudzveidīgāki būs raksturi, jo vairāk idejiskā un mākslinieciskā ziņā no tā iegūs darbs. Tas arī gluži labi saprotams, jo bez spilgtiem, patiesīgi veidotiem raksturiem nav iespējams mākslas darbā izteikt ideju, visā savā krāšņumā un bagātībā atspoguļot daudzveidīgos dzīves procesus.

Svarīga vieta Z. Skujņa raksturošanas papēmienā ir mākslinieciskajā detaļā. Realistiskā mākslā detaļa kalpo, lai dziļāk atsegtu kāda konkrēta rakstura īpatnības, savdabīgumu. Tāpēc arī bez labas mākslinieciskās detaļas ir grūti iedomājams individualizācijas process mākslas darbā.

Kādā vietā Vitalijs uzrunā Ingu šādiem vārdiem: «Uz stūra nopirku jaunas markas papīrusus «Līgo». Eleganta čaulīte». Un šie pēdējie divi vārdi — «eleganta čaulīte», — šai gadījumā vislabāk atsedz Vitalija interešu šaurību, viņa garīgās pasaules tukšību.

Stāsta nobeidumā Zaks Sviķis raksta zīmīti Ingai:

«Ļoti cienītā! Nabaga vērsis ledomājas satikt Jupiteru. Viņš gaidīja divas stundas, bet bez panākumiem... Pagodinādamies Zaks Sviķis.» Mēs jau zinām, ka Zaks stāsta beigās ir zināmā mērā «pārvērtējis vērtības», bet reizē ar to redzam arī ko citu: viņu vēl tomēr saista mietpilsonības valgi. Un viss tas kā uz delnas atklājas zīmītē. «Ļoti cienītā... nabaga vērsis... pagodinādamies» utt. — vēl atgādina veco, agrāko, švītīgo Zaku.

Ne tik pārliecinoši kā negatīvie ir pozitīvie tēlu veidojumi. Spilgtāk izmēģina Inga, kas sašūtenas pret mietpilsonību un ar savu piemēru māca jaunos lasītājus pareizi novērtēt līdzīgas dzīves parādības, tāpat diezgan plevilcīgs ir komjaunieša Pētera Krūzes tēls. Bet autora vaina ir tā, ka Inga un Pēteris stāsta beigās it kā pazūd no lasītāja redzesloka. Ne tāl nozīmē pazūd, ka viņi nēfigūrētu stāstā, bet gan tāpēc, ka uz beigām stāsts kompozicionāli un sižetiski nav izveidots, it kā nevietā aprauts. Ingas dzīves gaitas mūs aizrāva līdz tam momentam, kad viņa darbojās un kad šai darbībā mēs redzējām viņas domu un jūtu pasauli, viņas pakāpenisko izaugšanu. Tad mēs viņai dzīvojam līdz un priecājamies par viņas gaitām. Toties vēlāk autors sāk «aprakstīt» viņu vairāk no ārēnes, viņas rīcību un darbību atzīmējot no pārdzīvojumu pasaules. Reizē ar to izpauļiek viņas rakstura dziļāks zīmējums.

Pamaz raksturīgu valbstu atrodam labi iecerētajā Pētera Krūzes tēlā. Viņš mūsu priekšā nenostājas kā personība ar tikai viņai piemērotām īpašībām. Viņš ir pārāk oficiāls savā praktiskajā rīcībā. Jānožēlo, ka Z. Skujņš, kas ir spējīgs raksturu zīmētājs, šim tēlam ļaujījis krāsainību, nav izmantojis māksliniecisko detaļu kā vienu no rakstura veidošanas paņēmieniem, kā neatņemamu sastāvdaļu rakstura individualizēšanas procesā.

Z. Skujņš stāstā leveda arī blakus tēlus. Tādi ir Nina, Rāisa, Marija, taču tie nav padevušies un stāstā nekādu idejisku «slodzi» nenes. Tie ir radušies gadījuma pēc, ēkā ar Ingas braucieni uz basketbola sacensībām Kišinevā. Acīm redzot autora nolūks bija parādīt padomju tautu draudzības skaistumu un spēku. Šis nolūks nav piepildīts, jo Ingas attiecības ar draudzenēm Ninu, Rāisu un Mariju ir acīmredzīgas, gandrīz nejausas. Protams, ka šo acīmredzīgo saļu rezultātā autoram bija ļaupita iespēja izvērst tautu draudzības idejas nozīmī un jēgu. Neglābji arī tas, ka vienu no draudzenēm — Ninu mēs ieraugām stāsta beigās, pēc dažu gadu starplaika. Viņu tikšanās attēlojums ir tik neizteiksmīgs, ka tas itin nēko nedod, bet tikai liecina, ka Z. Skujņam vēl nopietni jādomā par stāsta kompozicionālo un sižetisko uz būvi, kam ierādāma īzila vieta ikvienā mākslas darbā.

Jaunas filmas

«JŪGĀ»

Piecus gadšimtus Bulgarija smāka drausmajā turku jūgā. Neskaitāmas reizes brīvību mīlošā un drosmīgā bulgaru tauta sacēlās pret saviem apspiedējiem. Pēdējo reizi, un tā bija viena no spēcīgākajām bulgaru brīvības cīņas akcijām, sacelšanās pret turkiem notika 1876. gada pavasarī. Arī šoreiz sacelšanos noslīcināja tautas asinis. Tikai pēc diviem gadiem no turku jūga Bulgariju atbrīvoja krievu karavīri, kas bija atsteigušies brāļu tautai palīgā.

Sis pēdējās sacelšanās vēsturei veltīta Bulgarijas mākslas filmu studijā ražotā jaunā filma «Jūgā». Tā veidota pēc bulgaru literatūras klasika Ivana Vazova tāda paša nosaukuma romāna. Filmas autori — scenāristiem P. Spasovam un G. Krinzovam,

režisoram Danko Dokovskim — izdevies radīt darbu, kas aizrauj ar savu vareno patriotisko izjūtu. Vislielākais filmas sasniegums ir tas, ka tajā plaši parādīta tauta. Tas panākts, ne tikai ar efektīgiem masu skatiem, bet galvenokārt ar to, ka filmā ir virkne atmiņā paliekošu dzīvu tēlu, kas parstāv dažādas tautas slāņus. Tādi tēli kā zemnieks Borimečka, vecais dzirnavnieks, aklaiss muzikants Kolčo, doktors Sokolovs, skolotāja Rada, students Kandovs, diakons Vikentijs, kas garīdznieka tēpu apmainījis pret cīnītāja gērbu, — ir īstenie filmas varoņi. Ar lielu taktu un pareizi parādīti sacelšanās vadītāji, kas organizē tautas grību. Tas pirmām kārtām attiecas uz romāna un filmas galveno varoņi Ivanu Kraliču-Ogjanovu. So tēlu labi veidojis aktieris M. Mundovs.

Zēl gan, ka līdztekus plaši parādītajai zemniecībai un inteliģenci parāk maz redzam pilsētas darbā audis. Mazliet naivi un primitīvi filmā izskatās turkiem pārdevušies bulgaru buržuāzijas pārstāvi.

Dziļi iespēžas atmiņā epizode, kad redzam nemiernieku nevienlīdzīgu ciņu pret turkiem, tāpat filmas noslēguma kadri, kad redzam Bulgarijas atbrīvošanu. Labi filmā izdevušās Bulgarijas ainavas — ziedošās ielejas, skarbie kalni. Emocionāla, izteiksmīga ir komponista F. Kuteva muzika.

Filma «Jūgā» liecina, ka bulgaru kinomāksla attīstās pa paretzu, realitisku ceļu.

L. G.

DZINTARU KONCERTZĀLĒ

25. jūlijā Dzintaru koncertzālē notikušais LPSR Tautas mākslinieces, Staļina premijas laureates Elfrīdas Pakules un LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka, Staļina premijas laureata Aleksandra Daškova koncerts bija viens no vērtīgākajiem koncertiem Valsts filharmonijas līdzšinējo vasaras sezonas muzikālās sarīkojumu virknē. Izpildītajā programā, kurā ietilpa gan Vakareitropas klasiku — Doniceti, Verdi, Pučīni un citu, kā arī krievu un latviešu komponistu operu arijas un dziesmas, E. Pakule lielā daudz mākslinieciskās gaumes un īstas sirsnības. Dziedones balsis vokālā kultūra un virtuozā tehnika ļāvu viņai visai pilnīgi atsegt komponista darbā izteiktās domas un skaistumu. Valdzināt valdzina dziedones nemākslotais, siltais priekšnesums un dziļā izjūta. No šajā koncertā dzirdētā vispaliekošāko iespaidu atstāja Lūcijas arija no Doniceti operas «Luīcija de Lamermur», Co-Co Sana arija no Pučīni operas «Co-Co Sana», kā arī J. Vitola «Aizver actiņas» un Glinkas

«Cirulītis». Koncerta otrajā daļā māksliniece viegli un rotājīgi izpildīja virkni valšu. Pozitīvi vērtējams arī tas, ka māksliniece pēdējā laikā savu repertuāru papildinājusi ar vairākām jaunām operu arijām un dziesmām, no kurām dažas dzirdējām koncertā.

Aleksandra Daškova vokāli pilnvērtīgs un patiesi pārdzīvotais dziedājums vienmēr rod klausītājos viedzīvāko atsaucību, pie kam Daškova vienādi veiksmīgi izpilda muzikāla rakstura ziņā dažādus darbus, piemēram, šai koncertā Končaka ariju no Borodina operas «Kņazs Igors», Mefistofeja kupļes no Guno «Fausta», Glinkas «Saubas».

Ja dažkārt vokālistu koncertos pianista solo priekšnesums ir tikai programmas vietas aizpildījums, tad to nevar teikt par LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka H. Brauna uzstāšanos. Arī šajā koncertā māksliniece atkal apliecināja sevi tiklīdz kā tēlcamu pavadītāju, tā arī izpildītāju.

Dz. Briede

ŠONEDĒL

Sodien Kulturas un atpūtas parkā Vissavienības dzelzceļnieku dienai veltīti pasākumi. Pk. 16 Brīvdabas teātri Terekas kazaku dziesmu un deju ansambļa koncerts un mākslinieciskās pašdarbības priekšnesumi.

o Apgabala virsnieku nama darzā Terekas kazaku dziesmu un deju ansambļa koncerts. Sākums pk. 21. Koncerta atkārtojumi — 3. augustā, pk. 21, Ķemeru koncertzālē un 4. augustā Cēsu kultūras namā.

o Dzintaru koncertzālē Staļina premijas laureata M. Aleksandroviča koncerts. Pie klavierēm Z. Raichenšteine. Sākums pk. 21.

4. augustā Dzintaru koncertzālē simfoniskais koncerts. Piedalās Radiokomi-

tejas orķestris. Diriģents Edgars Tons. Solists prof. Vladimirs Nilsens. Programā A. Skulte, J. Medīns, A. Jurjāns, Ivanovs, Vebers, Smetana. Sākums pk. 21.

5. augustā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums pk. 19.

o Dzintaru koncertzālē Muzikālās komedijas teātra mākslinieku koncerts. Sākums pk. 21.

6. augustā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā teātra dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. Sākums pk. 19.

8. augustā Dzintaru koncertzālē M. Aleksandroviča koncerts. Sākums pk. 21.

KLAUSIETIES PA RADIO

Svētdien, 2. augustā, pa viļni 521,7 m: pk. 15.40 koncerts, vēlūs LPSR dzelzceļnieku romāna «Jaunā gvardē» fragments. Pk. 17.20 koncerts «Mikla». Pk. 19.45 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu. Pk. 22.05 literārs raidījums. J. Gordijenko poema «Partijas cilvēks».

Pirmdien, 3. augustā, pa viļni 521,7 m: pk. 17.25 Dobele rajona kultūras nama mākslinieciskās pašdarbības koncerts. Pk. 20.00 literārs raidījums. V. Lāča romāna «Uz jauno krastu» dramatizējuma radiomontaža.

Otrdien, 4. augustā, pa viļni 521,7 m: pk. 21.00 simfoniskā koncerta I daļas pārraide no Dzintaru koncertzāles. Pk. 22.30 literārs raidījums no cikla «Latviešu literatūras klasika». A. Arāja-Bērces stāsts «Memusa nāve». Pk. 22.55 koncerts «Atbildes uz radioklausītāju vēstulēm». Pa viļni 22.4 m: pk. 22.15 simfoniskā koncerta II daļas pārraide no Dzintaru koncertzāles.

Trešdien, 5. augustā, pa viļni 521,7 m: pk. 21.00 Glera stīgu kvartets. Pk. 21.25 literārs raidījums no cikla «Krievu literatūras klasika». K. Staņkoviča stāsts «Matroziļis».

Ceturtdien, 6. augustā, pa viļni 521,7 m: pk. 20.00 koncerts-lekcija no cikla «Krievu muzikālās kultūras vēsture» — «18. g. s. krievu muzikālā māksla». Pk. 22.30 literārs raidījums «Komunistu tēls padomju dramaturģijā».

Piektdien, 7. augustā, pa viļni 521,7 m: pk. 19.50 simfoniskā koncerta I daļa. Pk. 21.05 simfoniskā koncerta II daļa. Pk. 21.40 literārs raidījums. A. Amtmana-Briedīša raksts «Stanislavskis un tā ietekme latviešu teātra attīstībā». Pk. 22.30 arijas no Glinkas operām E. Pakules un A. Daškova izpildījumā. Pk. 23.00 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu.

Sestdien, 8. augustā, pa viļni 521,7 m: pk. 18.45 koncerts no cikla «Jaunie mākslinieki». Pk. 19.50 latviešu muzikālās klasikas koncerts. Pk. 21.40 literārs raidījums. Igaunijā rakstnieces T. Tombergas stāsts «Heino atnāca laukā». Pk. 22.30 Kaca operetes «Pasaules čempions» montāža. Pa viļni 22.4 m: pk. 19.30 literārsatīriskais raidījums. H. Heines «Ceļojumu ainu» fragmenti.

dījums no cikla «Krievu literatūras klasika». K. Staņkoviča stāsts «Matroziļis».

Ceturtdien, 6. augustā, pa viļni 521,7 m: pk. 20.00 koncerts-lekcija no cikla «Krievu muzikālās kultūras vēsture» — «18. g. s. krievu muzikālā māksla». Pk. 22.30 literārs raidījums «Komunistu tēls padomju dramaturģijā».

Piektdien, 7. augustā, pa viļni 521,7 m: pk. 19.50 simfoniskā koncerta I daļa. Pk. 21.05 simfoniskā koncerta II daļa. Pk. 21.40 literārs raidījums. A. Amtmana-Briedīša raksts «Stanislavskis un tā ietekme latviešu teātra attīstībā». Pk. 22.30 arijas no Glinkas operām E. Pakules un A. Daškova izpildījumā. Pk. 23.00 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu.

Sestdien, 8. augustā, pa viļni 521,7 m: pk. 18.45 koncerts no cikla «Jaunie mākslinieki». Pk. 19.50 latviešu muzikālās klasikas koncerts. Pk. 21.40 literārs raidījums. Igaunijā rakstnieces T. Tombergas stāsts «Heino atnāca laukā». Pk. 22.30 Kaca operetes «Pasaules čempions» montāža. Pa viļni 22.4 m: pk. 19.30 literārsatīriskais raidījums. H. Heines «Ceļojumu ainu» fragmenti.